

Forvaltningsplan for rovvilt i Region 1

Sogn og Fjordane, Hordaland, Rogaland og Vest-Agder

Vedteke x.x.2019

Rovviltnemnda i region 1

1. Forord

Alle 8 rovviltregionar i landet er pålagd å utarbeide forvaltningsplanar for sin region. Stortingsmelding nr. 15 (2003-2004) har som føresetnad at forvaltninga skal utøvast i dialog med ulike partar i rovviltforvaltninga. Ein viktig arena for denne dialogen er prosessen knytt til utforming og revisjon av forvaltningsplanen. Innhaldet i planen legg grunnlag for vurderingar og viktige premisser for alle vedtak om rovviltforvaltning i regionen. Planen er viktig for rovviltnemnda sitt arbeid, legg føringar for vedtak i forvaltningsorgana og er ein kjelde til informasjon for aktuelle partar.

Planen er både ein kortfatta oppsummering av rammer for rovviltforvaltninga, kunnskap om rovviltartane og synleggjering av utfordringane i region 1 og korleis ein vil møte dei i perioden.

Denne planen gjeld Region 1, fylka Sogn og Fjordane, Hordaland, Rogaland og Vest-Agder. Etter samanslåing er fylkesmannsembeta i Region 1 pr. 1. januar 2019: Fylkesmannen i Agder, Fylkesmannen i Rogaland og Fylkesmannen i Vestland.

Rovviltnemnda har eit overordna regionalt ansvar for forvaltninga av rovvilt, og har m.a. ansvar for utarbeiding av denne planen. Medlemene i nemnda er oppnemnde av Klima- og miljødepartementet etter forslag frå fylkeskommunane. I region 1 er det to representantar frå Sogn og Fjordane og ein representant frå kvar av dei andre fylka. Det vil bli nokre mindre endringar her når fleire av fylka slår seg saman frå 01.01.2020.

Planen omfattar rovviltartane jerv, gaupe, bjørn, ulv og kongeørn.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har som sekretariat stått for revideringa av planen. Forvaltningsplan for Region 1 vart første gong vedteke 31.05.2006. Den sist vedtekne reviderte planen er frå 27.04.2014.

Forslag til revidert plan vart sendt på høyring 09.05.2019. Miljødirektoratet har hatt planen til fagleg gjennomsyn. Rovviltnemnda vedtok planen på møte x.x.2019.

Aleksander Øren Heen

Leiar rovviltnemnda region 1

Hermund Mjelstad

sekretariatet

INNHALD

1. FORORD	2
2. SAMANDRAG	5
Del I BAKGRUNN	6
3. NASJONAL ROVVILTPOLITIKK	6
3.1 Overordna føringer	6
3.1.1 Internasjonale konvensjonar.....	6
3.1.2 Naturmangfaldlova og viltlova.....	6
3.1.3 St.meld.nr.15 (2003-2004) Rovvilt i norsk natur.....	6
3.1.4 Rovviltforliket frå 2011.....	7
3.2 Forskrift om forvaltning av rovvilt	7
4. BESTANDSSTATUS OG BIOLOGI	9
4.1 Bjørn	10
4.2 Jerv	11
4.3 Ulv	12
4.4 Gaupe	12
4.5 Kongeørn	13
5. INTERESSEKONFLIKTER I REGION 1	14
5.1 Beitenæringa i regionen.....	14
5.2 Tap av bufe til freda rovdyr.....	15
5.3 Tilhøvet til dyrevern og dyrevernlova.....	19
5.4 Biologisk mangfald og friluftsliv.....	19
6. VERKEMIDDEL	19
6.1 Juridiske verkemiddel.....	19
6.2 Førebyggjande og konfliktdempjande tiltak mot rovviltskade.....	19
6.3 Andre tilskotsordningar.....	20
6.4 Erstatning for rovviltskade.....	20
6.5 Ulike former for felling.....	20
6.5.1 Akutt behov for felling.....	20
6.5.2 Anna skademotivert felling.....	20
6.5.3 Kvotejakt på gaupe.....	21
6.6 Interkommunalt fellingslag.....	21
7. GRUNNLAG FOR AVGJERD	23
7.1 Forvaltningsplan for regionen.....	23

7.2 Nasjonalt overvakingsprogram for rovvilt.....	24
7.3 Rovbase.....	25
7.4 Skadepotensiale.....	25
7.5 Naturmangfaldlova.....	26
DEL II PRIORITERINGAR I REGION 1.....	26
8. ROVVILTARTANE.....	26
8.1 Gaupe.....	27
8.2 Jerv.....	27
8.3 Ulv.....	27
8.4 Bjørn.....	27
8.5 Kongeørn.....	28
9. DIFFERENSIERT FORVALTNING.....	29
10. FØREBYGGANDE OG KONFLIKTDEMPANDE TILTAK.....	30
10.1 Landbrukspolitiske verkemiddel.....	29
10.2 Aktuelle FKT-tiltak.....	30
11. FELLING.....	31
11.1 Skadefelling og skadefellingslag.....	31
11.1.1 Kongeørn.....	32
11.1.2 Gaupe, jerv, ulv og bjørn.....	32
11.1.3 Bruk av skadefellingslag.....	33
11.1.4 Ekstraordinær felling.....	33
11.2 Lisensfelling.....	33
11.3 Kvotefri jakt på gaupe.....	34
12. INFORMASJON, MEDVERKING OG KOMMUNIKASJON.....	34
12.1 Forvaltningsplanen.....	34
12.2 Rovviltnemnda.....	34
12.3 Fylkesmannen.....	35
12.4 Andre aktører.....	35
13. VEDLEGG.....	36
Viktige internettlenker.....	36
Rovviltnemnda region 1.....	36
Andre adresser og lenker.....	37

2.Samandrag

Stortinget godkjende i mai 2004 regjeringa sitt framlegg til ny rovviltpolitikk, St. meld. Nr. 14 (2003-2004) "Rovvilt i norsk natur", med ein del endringar jf. Innst.S.nr.174 (2003-2004) frå Energi- og miljøkomiteen i Stortinget. Klima- og miljødepartementet har følgd opp den nye politikken gjennom ei ny "Forskrift om forvaltning av rovvilt", som tok til å gjelda frå 1. april 2005. Rovviltforliket i Stortinget hausten 2011 har lagt ytterlegare føringar for forvaltninga av rovviltet.

Forvaltningsplanen gjev ein kortfatta gjennomgang av rovviltpolitikken, forvaltninga og dei aktuelle rovviltartane i del I, med vekt på interne tilhøve i Region 1. Organiseringa av rovviltorgana er viktige føresetnader for gjennomføringa av rovviltpolitikken. Særleg viktig er dei 8 rovviltregionane i landet som blir styrt av kvar si rovviltnemnd. Regionane har mynde på fleire område, og er i stor grad sjølvstyrte einingar i rovviltforvaltninga. Ansvar for dei nasjonale måla for rovviltbestandar er mellom anna fordelt i form av krav til bestemte tal på årlege ynglingar i kvar region. Region 1 skal ikkje ha ynglande bestandar av dei store rovpattedyra, men har mellom anna ansvar for bestanden av kongeørn i regionen.

Kongeørn er den einaste av desse artane som har fast tilhald over heile regionen. Jerv har dei siste åra vore fast innslag i fjellområda i Indre Sogn, men dei seinare åra har jerv og vore lenger sør på Hardangervidda og Langfjella. Gaupe førekjem fåtaleg over det meste av regionen. Streifdyr av ulv og bjørn er dokumentert med ujamne mellomrom både sør og nord i regionen. Førekomst av bjørn og ulv vil truleg auke med aukande norsk bestand.

Del II handlar om mål og strategiar for rovviltforvaltninga i regionen. Utan ansvar for nasjonale mål for rovpattedyr, vil det ikkje bli sett same krav til geografisk differensiert forvaltning her, som i regionar med slikt ansvar. Når det gjeld skademotivert felling og prioritering av skadeførebyggjande tiltak vil det likevel vere slik at dei områda med størst skadeproblem blir høgst prioriterte.

Det er opna for lisensfelling på jerv og ulv i regionen, og ordninga med kvotefri gaupejakt har vore vidareført sidan starten i 2005.

I region 1 skal beitedyr ha prioritet framfor rovviltet. Samanlikna med andre regionar blir felling viktigare som førebyggjande tiltak, enn tiltak som rettar seg mot saueneæringa. Klårgjering av tapsårsakar, utsett beiteslepp og tidlegare sanking er dei mest aktuelle einskildtiltaka retta mot bufe. Planen legg og vekt på samarbeid med landbruket og Mattilsynet for å redusere skade på og tap av beitedyr.

Informasjon og kommunikasjon er viktig. Forvaltningsplanen skal gje kunnskap om rovviltforvaltning og legge grunnlag for ei rimeleg forventta forvaltning i åra som kjem. God kontakt mellom dei ulike aktørane med oppgåver eller interesser innanfor rovvilt er og høgt prioritert. Vidare blir det lagt vekt på formidling av kunnskap om rovviltspørsmål gjennom møteverksemd og kommunikasjon i media.

DEL I BAKGRUNN

1. NASJONAL ROVVILTPOLITIKK

3.1. Overordna føringar

3.1.1 Internasjonale konvensjonar

Bern-konvensjonen om vern av ville europeiske plantar og dyr og deira leveområde blei ratifisert av Noreg i 1986. Denne konvensjonen gjev partane ei sjølvstendig plikt til å ta vare på alle, og særleg trua, artar og bestandar i eige land. Rovviltnemnda føl dei føringane som er lagt av sentrale myndigheiter på korleis konvensjonen skal tolkast.

Habitatdirektivet er EU sitt sentrale lovverk for forvaltning av det biologiske mangfaldet. Noreg er ikkje bunde opp av direktivet gjennom EØS-avtalen, men dette gjev klare føringar for våre næraste naboland, Sverige og Finland.

Habitatdirektivet har mykje til felles med Bern-konvensjonen. Det er likevel viktige skilnader. Til dømes er Habitatdirektivet konkret på at artar skal takast vare på innafor dei naturlege habitata. Det er difor ikkje høve til å redusera utbreiinga til ein art. Dessutan er det høve til sanksjoner mot medlemsland som ikkje gjennomfører direktivet sine avgjersler ved at EU-kommisjonen kan trekke landet for EF-domstolen.

I tillegg er det ein rekke andre konvensjonar og internasjonale eller bilaterale avtalar som er med på å sette ramme for norsk rovviltpolitikk. Desse gjeld både omsyn til det biologiske mangfaldet og omsyn til urfolk, landskap, beitedyr, osb.

3.1.2 Naturmangfaldlova og viltlova

Lov om forvaltning av naturens mangfald av 19.06.2009 nr 100 (naturmangfaldlova) gjev heimelsgrunnlaget for norsk rovviltforvaltning. Lov om jakt og fangst av vilt av 29.05.1981 nr 38 (viltlova) gjev heimel til jaktopning på dei ulike artane med bakgrunn i premissar gitt i naturmangfaldlova (jf. NML §16). Utøving av jakt, felling og fangst blir regulert av forskrift av 22.03.2002 (Miljødirektoratet), sist endra 16.05.2012.

Naturmangfaldlova gjev heimel for ulike former for felling utanom ordinær jakt, til dømes skademotivert felling, jf. §§ 17 og 18. I tillegg er kapittel II, *Alminnelige bestemmelser om berekraftig bruk* viktig premissleverandør for alle vedtak som vedkjem naturmangfaldet.

3.1.3 St.meld.nr.15 (2003-2004) Rovvilt i norsk natur

Meldinga blei lagt fram for Stortinget i desember 2003. Energi- og miljøkomiteen i Stortinget si handsaming av meldinga blei lagt fram i mai 2004 med ein del viktige endringar, jf. *Innst. S.nr. 174(2003-2004)*. I tillegg til dei fire store rovpattedyra er kongeørn tatt inn i den nye meldinga. I mandatet frå Stortinget låg det at meldinga skulle byggje på internasjonale miljøkonvensjonar og hovudlinene i rovdyrpolitikken.

Mål for rovviltbestandar er tal- og stadfesta, og tal frå Nasjonalt overvakingsprogram og dokumentasjon frå Statens Naturoppsyn (SNO) skal nyttast som grunnlag for avgjerd av dei aktuelle forvaltningsorgana. Samstundes blir det streka under behov for å aktivt trekkje inn lokal medverking i arbeidet med å skaffe overvakingsdata.

I tillegg til omorganisering av ansvar og mynde for dei ulike forvaltningsoppgåvene, har meldinga lagt vekt på auka regional deltaking i avgjerdsprossar og praktisk forvaltning. Mellom anna er det opna

opp for å gje høve til lisensjakt på alle rovpattedyra. Meldinga har lagt stor vekt på differensiert forvaltning. Det er ikkje lagt opp til å ekskludera område for sauebeite, men økonomiske stimuli, prioritering av førebyggjande tiltak og prioritering av område for rovvilt skal i større grad enn tidlegare skilje mellom bufe og rovvilt, og gjennom det redusera konfliktane.

3.1.4 Rovviltforliket frå 2011

Stortinget vedtok einstemmig eit rovviltforlik 17. juni 2011. Hovudrama for norsk rovviltforvaltning ligg fast, men forliket inneber og ein del endringar i høve til eksisterande reglar og praksis, jf. [rovviltforliket](#). Den regionale myndigheita i rovviltforvaltninga skal styrkast, og målet skal vere å sikre overlevinga til alle dei store rovviltartane i norsk natur. Dette må kombinerast med ei forvaltning som totalt sett bidreg til å dempe konfliktane og motverke utrygghet innanfor den todelte målsettinga. Denne målsettinga skal sikre berekraftige rovviltbestandar og ein aktiv bruk av utmarksressursane og levande lokalsamfunn. Forvaltninga må difor vere differensiert. For ulv vart politikken vurdert på nytt i 2016 og endra i tråd med eit [fleirtal](#) på Stortinget. Det vart vedteke at bestandsmålet skal vere 4-6 årlege ynglingar og av dei skal 3 vere heilnorske. Ulvesona vart og noko endra.

3.2 Forskrift om forvaltning av rovvilt

Viktige delar av innhaldet i stortingsmeldinga og Innst.S.nr.174 vart teke inn i [Forskrift om forvaltning av rovvilt](#) («Rovviltforskrifta») (MD, 18.04.05). Forskrifta er heimla i viltlova, og tok til å gjelda 1. april 2005. §1 i forskrifta er slik:

”Formålet med denne forskrift er å sikre en bærekraftig forvaltning av gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn. Innenfor en slik ramme skal forvaltninga også ivareta hensyn til næringsutøvelse og andre næringsinteresser. Forvaltninga skal være differensiert slik at hensynet til de ulike interesser vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike rovviltarter.”

Tabell 1: Nasjonale mål for rovviltartane etter handsaming av St.meld.nr.15(2003-2004).

ART	Tal årlege ynglingar	Tal årleg hekkande par
Gaupe	65	
Jerv	39	
Bjørn	13	
Ulv	4-6 årlege kull, 3 heilnorske *	
Kongeørn		850 - 1200

*Talet for ulv ble justert i juni 2016, frå 3 kull til 4-6 kull der 3 skal vere heilnorske.

Stortinget har fastsett nasjonale mål for dei 5 aktuelle artane, jf. tabell 1. Desse bestandsmåla skal i hovudsak sikrast gjennom arbeidet i dei 8 rovviltregionane. Kvar region har konkrete nasjonale mål for kvar av dei 4 pattedyrartane, eller dei er utan ansvar for slike mål for ein eller fleire artar. Ansvarsfordelinga på dei ulike regionane går fram under.

Den geografiske differensierte forvaltninga blir no i hovudsak ivaretatt gjennom regionane, både mellom regionar og innanfor regionar. Eit unnatak er for ulv: Stortinget har vedteke eit forvaltningsområde for ulv («ulvesonen»), revidert i juni 2016, som omfattar deler av Hedmark og Akershus, heile Oslo og Østfold. Innanfor dette området skal det akseptrast yngling av ulv. Alle tidlegare oppretta kjerneområde og forvaltningsområde for ulv, jerv og bjørn er oppheva.

Stortinget har lagt til grunn ei omfattande omstrukturering av rovviltforvaltninga. Sentralt i dette er oppdeling av landet i 8 regionar leia av kvar si rovviltnemnd. Rovviltnemndene har eit sjølvstendig

ansvar for gjennomføring av nasjonal politikk for forvaltning av gaupe, jerv, ulv og bjørn innanfor sin region.

Tabell 2: Oversyn over rovviltregionane i Noreg, og ansvar for dei ulike rovviltartane i form av årlege ynglingar. *) Region 4 og 5 har eit felles ansvar for 4-6 årlege ynglingar, der 3 skal vere heilnorske, av ulv innanfor forvaltningssona.

Region	Fylke	Sekretariat	Gaupe	Jerv	Bjørn	Ulv
1	Sogn og Fjordane, Hordaland, Rogaland, Vest-Agder	FM Sogn og Fjordane	0	0	0	0
2	Telemark, Aust-Agder, Vestfold, Buskerud	FM Buskerud	12	0	0	0
3	Oppland	FM Oppland	5	4	0	0
4 *)	Akershus, Østfold, Oslo	FM Oslo/Akershus	6	0	0	3*
5 *)	Hedmark	FM Hedmark	10	5	3	3*
6	Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal	FM Nord-Trøndelag	12	10	3	0
7	Nordland	FM Nordland	10	10	1	0
8	Troms, Finnmark	FM Troms	10	10	6	0

Rovviltnemndene er samansett av politikarar frå fylkestinga, og frå Sametinget i regionane med viktige samiske interesser. Klima- og miljødepartementet peikar ut medlemmar etter forslag frå fylkesting og Sametinget. Alle medlemmar frå fylkeskommunane skal ha fast plass i fylkesutvala. I kvar nemnd er det 5 medlemmar og tilsvarande 5 vara-representantar, og kvar nemnd vel sjølv leiar. Til kvar rovviltnemnd er det knytt eit fylkesmannsembete som har sekretariatsansvar. I region 1 er det 2 representantar frå Sogn og Fjordane og 1 frå kvar av dei andre fylka. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, no Vestland, overtok sekretariatet frå Rogaland i 2015.

I perioden 2015 – 2019 er rovviltnemnda i Region 1 sett saman slik:

Fylke	Medlem i nemnda	Vararepresentant
Sogn og Fjordane	Aleksander Øren Heen	Trude Brosvik
	Helen Hjertaas	Bjørn Erik Hollevik
Hordaland	Helge Nævdal	Christoffer Thomsen
Rogaland	Aase Simonsen	Arne Bergsvåg
Vest-Agder	Gunvor Birkeland	Morten Ekeland

Rovviltnemndene sine arbeidsoppgåver er fastsett i rovviltforskrifta, og er m.a.:

- Fatte vedtak om ulike typar felling av rovvilt: Fastsetting av kvote for betinga skadefelling, kvote for lisensfelling og kvote for gaupejakt. Forskrifta sett grense for kva tidsrom i året som kan nyttast til ulike former for felling eller jakt for dei ulike artane.
- Gje føringar og prioriteringar i høve til bruk av tilskot til førebyggjande og konfliktdempande tiltak mot rovviltskade (FKT-midlar).

- Ansvar for utarbeiding av forvaltningsplan for regionen (denne planen) i nær kontakt med kommunar og organisasjonar. Planen skal vere eit viktig fundament for dei vedtak som blir fatta og prioriteringar som blir gjort, både av rovviltnemnd og andre viltorgan.

Klima- og miljødepartementet (KLD) er ansvarleg for utforming av politikken og regelverket for rovviltforvaltninga i samsvar med Stortinget sine føringar. KLD er og klageinstans for vedtak i rovviltnemndene og i Miljødirektoratet.

Miljødirektoratet skal mellom anna rettleie sekretariata og rovviltnemndene i si verksemd, t.d. om samarbeid over regiongrenser. Dessutan har direktoratet mandat til sjølv å gjere vedtak om dei ulike formane for jakt eller felling på eige tiltak eller etter søknad. Dette kan spesielt vere aktuelt i dei høve rovviltnemnda ikkje har mynde til å treffe slike vedtak, t.d. når bestandsmålet ikkje er nådd, eller skadefelling utanom fastsett periode. Miljødirektoratet har og ansvar for drift av Rovbase, overvaking av rovvilt og andre nasjonale oppgåver. Direktoratet er klageinstans for vedtak av fylkesmennene.

Fylkesmennene har hovudansvar for forvaltning av kongeørn. Dei har mellom anna heimel til å gje løyve til felling på bestemte individ som forårsakar vesentleg skade. Rovviltnemnda kan innarbeide kongeørn i forvaltningsplanen for å oppnå ei god oversikt over den totale rovviltsituasjonen og skadeproblematikken i sitt område. I deler av region 1 er det tidvis store tap til kongeørn, utan at dette har ført til at det har blitt gjeve skadefellingsløyve i regionen. Rovviltnemnda har valt å ta kongeørn med i planen.

Det er fylkesmannen si oppgåve å ta stilling til bruken av dei betinga skadefellingsløyva etter eige tiltak eller etter søknad. I særlege høve kan og fylkesmannen delegere mynde til kommunar. Fylkesmannen har og ansvar for å administrera lisensfelling og kvotejakt. Fylkesmannen handsamar søknad om tilskot til førebyggjande eller konfliktdempande tiltak innanfor dei rammer som er sett av rovviltnemnda.

Nasjonalt overvåkingsprogram www.rovdata.no har ansvaret for overvakinga av rovvilt. Metodikk og resultat skal vere offentleg tilgjengeleg på www.rovdata.no.

Statens Naturoppsyn (SNO) har viktige oppgåver for både forskning og forvaltning. SNO står for det meste av datainnsamlinga for det nasjonale overvåkingsprogrammet gjennom registreringsoppgåver og skadedokumentasjon på bufe. Registreringane blir lagt inn i [Rovbasen](#) og gitt verdi for dokumentasjonsgrad. I dei høve staten tar på seg ansvar for felling av skadegjerande individ, eller vil tilby hjelp til felling av skadedyr, er SNO det utøvande organet. Frivillige organisasjonar eller lokalbefolkning kan og få oppgåver knytt til SNO sin verksemd.

4. BESTANDSSTATUS OG BIOLOGI

Forvaltning av rovvilt byr på heilt spesielle utfordringar. Konflikten med beiteinteresser har, i alle høve for dei 4 rovpattedyrartane, ført til at bestandane er svært fåtalige. Truleg har det ikkje vore mogleg å oppretthalde nasjonale bestandar av nokon av desse 4 artane utan innvandring frå nabolanda.

I forvaltninga av små rovviltbestandar i Noreg har ein vore mest opptatt av å berekne minimum bestandstorleik som skal til for å sikre såkalla demografisk overleving. Internasjonale krav er at det skal vere mindre enn 10% sannsynleg at ein bestand skal døy ut i løpet av 100 år (IUCN). Demografisk overleving er basert på analyse av overlevingspotensialet ut frå kunnskap om biologi og kor utsett den aktuelle arten er for variasjonar i miljøet.

Samanlikna med andre viltartar nyttar rovviltartane store leveområde. Områdebruken varierer med habitatkvalitet og førekomst av byttedyr, og felles for alle rovpattedyra er at hannane nyttar større område enn hoene. Bruk av radiotelemetri, satellitmerking og DNA-analysar har gitt gode tal for områdebruken.

Tabell 3: *Storleik på individuelle leveområde for rovvilt i Skandinavia. Tala angir spennvidde på gjennomsnittsverdiar frå ulike studieområde (NINA, Temahefte 22).*

Art	Hannar (km ²)	Hoer (km ²)
Gaupe	600-1500	120-280
Jerv	500-700	300-800
Bjørn	800-1000	100-600
Ulv	400-1880	
Kongeørn	100-200	

4.1 Bjørn

Bjørn i Noreg er randførekomstar av større bestandar på austsida av grensene. Mest stabil har førekomsten vore i Pasvik, Finnmark og i Hedmark. DNA- analyse av innsendte prøver viser at i 2017 var det om lag 125 bjørn i Noreg, av desse var 55 binner og 77 hannar. Dette gjev eit berekna tal ynglingar på 7 dette året (Rovdata, 05.04.2017). På den norske [Raudlista](#) har brunbjørn status som "sterkt trua" (EN) (Artsdatabanken 2015).

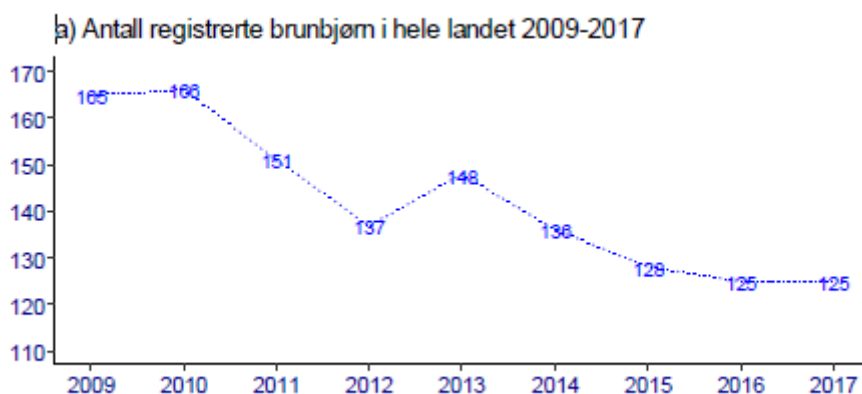

Fig.1. Tal registrerte bjørn i tidsperioden 2009 -2017 for heile landet. Kjelde: NINA rapport 1494.

Region 1

Bjørnebesøka i Region 1 har fram til no vore sjeldne. Dei siste tilfella av bjørn i regionen er frå 2011 i Luster, Sogn og Fjordane og Åseral, Vest-Agder. Ein hannbjørn vart felt i Sogndal kommune i Sogn og Fjordane i 2008.

4.2 Jerv

Jerven er i hovudsak ein art som er knytt til høg fjellsområda. Jerven ernærer seg gjerne av smågnagarar og kadaver, sjølv om rein er hovuddiett. Når jerven tar sau, eller aller helst lam, er det ofte med kraftige nakkebitt og knusing av beinvev. Byttet blir ofte partert og lagra i ur eller myrhol.

Tispa får første gong ungar som 3-4 åring, og etter det blir det produsert nye kull om lag annakvart år. Gjennomsnittleg kullstorleik er om lag 2 ungar som oftast blir fødde i hi under snøskavlar på våren. Det er likevel stor variasjon mellom tisper sin evne til reproduksjon.

Utbreiing i Noreg er i 3 delområde med lite utveksling og tydelege genetiske skilnader: Frå Nord-Trøndelag og nordover til Troms, Troms og Finnmark og i Sør-Noreg vest for Østerdalen. Dei siste åra er det påvist noko innvandring av jerv frå aust i Sverige til Sør-Noreg, men knapt i det heile tatt den andre vegen. Som for dei fleste andre rovpattedyra, er tispene meir stadbundne enn hannane. Ekskrementprøvar syner at tispene flyttar seg innanfor om lag 10 km frå år til år, medan avstanden for hannane er om lag det dobbelte. På den norske [Raudlista](#) har jerv status som "sterkt trua" (EN) (Artsdatabanken 2015). Pr 2018 er bestandsmålet for jerv på 39 ynglingar i Noreg nådd.

Hiteljing og DNA-analyse av ekskrement (sidan 2000) er metodar som har gitt gode oversiktar over jervbestandane og kunnskap elles. Den norske bestanden er estimert til om lag 307 individ sesongen 2018 (Rovdata, NINA rapport 1553) og 57 ynglingar.

Tabell 4: Registrerte ynglingar av jerv siste 5 år i Sør Noreg, og samla for heile landet. Hiuttak i parentes for region1 og for heile landet. Ynglingar i region 1 er i Sogn og Fjordane (2017) og Rogaland (2018)

Region/år	2014	2015	2016	2017	2018
Region 1	0	0	0	1(1)	1(1)
Region 3	7	10	7	6	3
Region 5	10	13	8	8	15
Region 6	10	12	11	7	17
Noreg	52(12)	65(17)	50(7)	40(10)	57(3)

Region 1

Den delen av Oppland som grenser inn til Indre Sogn er prioritert område for jerv etter revidert forvaltingsplan. Jerv har vore regelmessig i Indre Sogn tidlegare, og ein kan forventa at han og i framtida blir

eit fast innslag her som følgje av prioriteringa i naboregionen. Jerv finst sporadisk lenger sør i regionen, mellom anna har fleire individ hatt tilhald i Hordaland og Rogaland dei siste åra. I 2016 vart ein hann avliva i Ullensvang, i 2017 ein hann avliva i Suldal og i 2018 vart eit hi med tise og to ungar teke ut i Suldal.

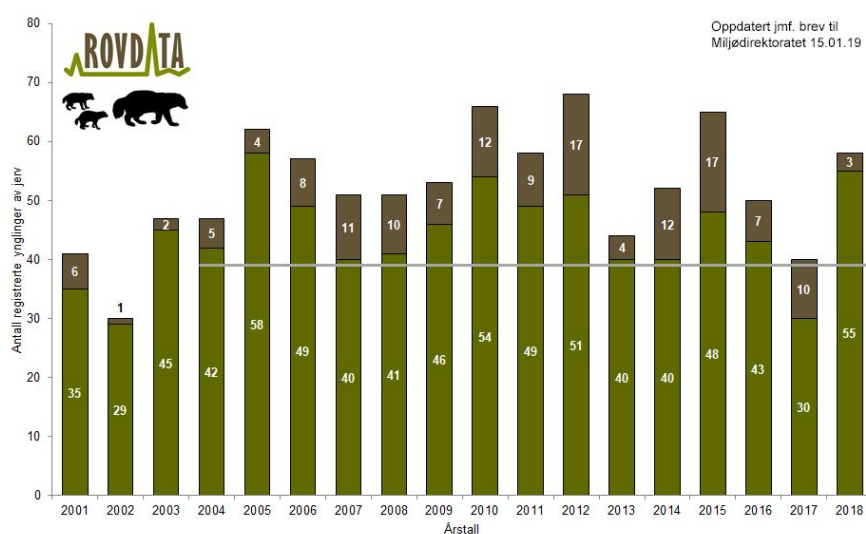

Fig. 2. Oversikt frå Rovdata over registrerte jervekull i Noreg frå 2001 – 2018 (grøn). Den øvre (brune) delen av søylene viser kull som er teke ut. Den vassrette grå lina viser bestandsmålet for Noreg på 39 ynglingar.

4.3 Ulv

Ulven er eit flokkdyr med strengt rangsystem. Sjølv om kvar tisper kan få store kvalpekull, er det berre leiartisa som får lov å pare seg. På ettervinteren kan særleg unge hanndyr vandre lange avstandar frå heimereviret. Vanlege byttedyr er elg, rådyr og bever forutan sau på sommaren.

Den svensk/norske ulvebestanden er relativt isolert. Alle individa er nært i slekt og fram til nyleg stammer frå berre 3 individ som innvandra til området frå nordaust på 70- og 80 talet. I dei seinare åra har bestanden fått redusert innavlsproblematikken ved at to nye innvandra hannar har bidratt i reproduksjonen.

Registreringane så langt vinteren 2018/2019 syner 99-102 ulvar i Noreg. 64-66 av desse er berre påvist i Noreg, 22-23 er påvist på begge sider av riksgrensa mot Sverige, medan 12 ulvar framleis har uklar grensestatus (Rovdata 29.03.2019). Det siste tiåret har totalbestanden vakse med gjennomsnittleg 14% årleg (Rovdata.no). På den norske [Raudlista](#) har ulv status som "kritisk trua" (CR) (Artsdatabanken 2015). Ulovleg felling og innavl er dei største problema for ulvebestanden.

Region 1

Dei siste åra er det omlag årvisse førekomstar av ulv i Region 1. Ein hannulv blei felt i Lyngdal i Vest-Agder i 2010. Vinteren 2012/2013 blei det påvist 2 ulike ulvar i Aust-Agder. Seinare er det felt ein ulv i Hægebostad kommune og ein i Naustdal kommune i 2014, ein ulv felt i Åseral i 2015 og ein i Flekkefjord i 2016. Skadefellingsløyve på ein ulv vart tildelt i Sogn og Fjordane i 2018. DNA treff frå desember i Fjaler kommune viste at denne ulven er ein hannulv fødd i Sverige. Seinaste DNA dokumentasjon frå denne ulven er frå mars 2019.

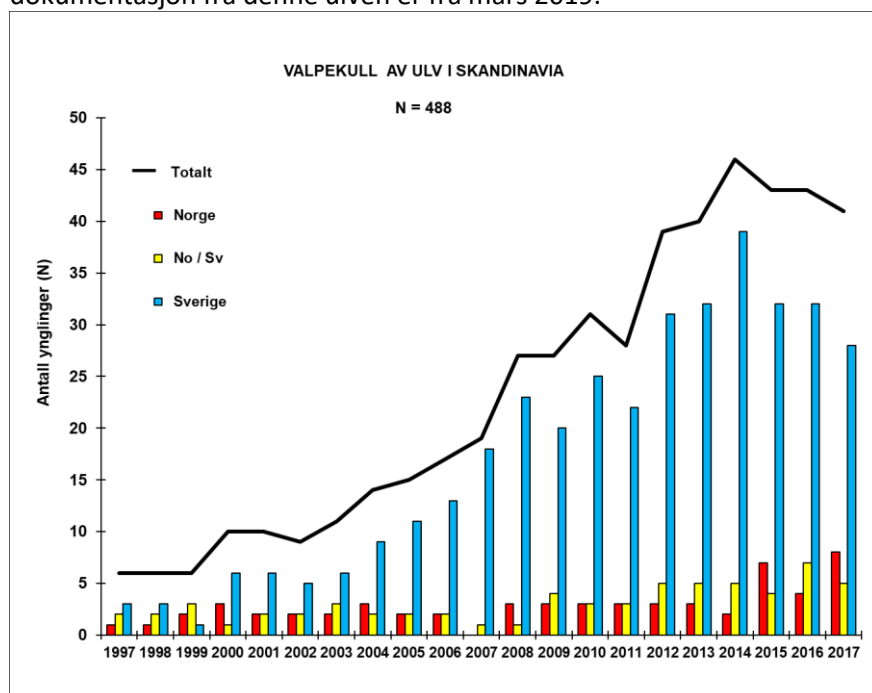

Fig.3. Tal valpekull pr. år stadfesta i Noreg (raudt), svensk-norsk grenserevir (gult) og Sverige (blått). Svart line viser utviklinga i tal ynglingar pr. år i Skandinavia i same periode. (Rovdata, Viltskadesenteret, Høgskolen i Innlandet, 1-2018)

4.4 Gaupe

Gaupe er den einaste ville representanten for katterfamilien i Noreg. Typisk tilhaldsstad er skog. Næringsval er ulike typar småvilt, men desidert viktigaste byttedyr er rådyr. På Vestlandet er truleg

ungdyr av hjort viktig. Gaupa er ein dyktig og effektiv jeger, er spreidd utover store delar av landet, men berre fåtalig på Vestlandet. På norsk raudliste har gaupe status som "sterkt truet" (EN).

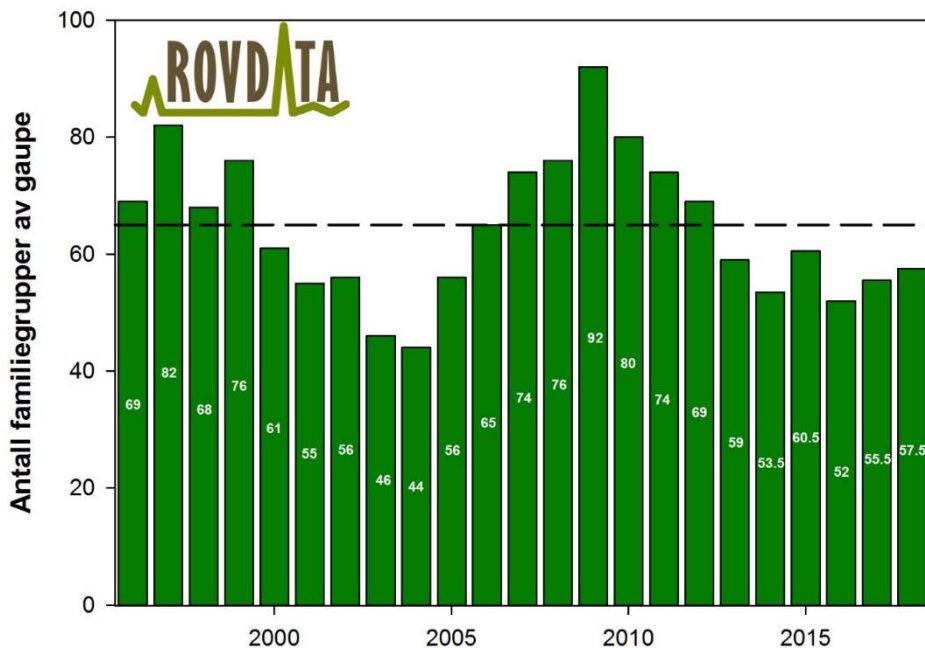
Figur 4: Utvikling av gaupebestand i Noreg, estimert før jakt. Estimata blir noko reduserte dersom ein nyttar strenge kriteria. Stipla strek er nasjonalt bestandsmål (NINA rapport 1519).

Storleiken på gaupebestanden er vanskeleg å vurdere, nettopp fordi det er så store variasjonar i reproduktivitet. I tillegg har dødsårsaker som illegal felling og trafikk stor verknad på bestandsutviklinga.

For jaktåret 2019 er den norske bestanden estimert til om lag 62 familiegrupper (NINA rapport 1519).

Region 1

Etter årtusenskiftet er det felt 20 gauper i regionen, 16 i Vest-Agder, 1 i Sogn og Fjordane, 1 i Hordaland og 3 i Rogaland. Det har sidan 2005 vore kvotefri jakt i heile regionen.

Figur 4: Utvikling av gaupebestand i Noreg, estimert før jakt. Estimata blir noko reduserte dersom ein nyttar strenge kriteria. Stipla strek er nasjonalt bestandsmål (NINA rapport 1519).

4.5 Kongeørn

Til skilnad frå rovpattedyra er det ein stor og stabil bestand av kongeørn i Region 1. Fram til no har ein likevel ikkje hatt tilsvarande kunnskap om kongeørnbestanden som for dei store rovpattedyra. Fylkesmannen er ansvarleg for forvaltninga av kongeørn. Rovviltnemnda har valt å ta med kongeørn i forvaltningsplanen, jf. § 12 i rovviltforskrifta.

Kongeørna er knytt til fjellområda, i skogbeltet og på kysten. Innanfor sitt leveområde kan same par ha fleire reir som dei vekslar på å nytte frå år til år. I eit normalår får kvart par sjeldan meir enn ein unge på vingane.

Viktige byttedyr er hare, skogsfugl, rype og andre fuglar og pattedyr. Særleg tidleg i beitesesongen kan dei og ta lam. Eit kongeørnterritorium er av storleik om lag 150 – 200 km². Kongeørnbestanden er i dag vurdert å vere livskraftig. [Norsk institutt for naturforskning](#) har i eit estimat frå 2015 rekna bestanden til mellom 652 – 1139 par. Tala er rekna ut etter ein ny metode som gjev eit noko lågare tal enn før. For vår region er det vurdert å vere 51 (34-57) okkuperte hekkeplassar i Sogn og Fjordane, 44 (28-55) i Hordaland, 29 (14-37) i Rogaland og 18 (10-24) i Vest-Agder. Tala er usikre,

difor er det rekna med ein viss usikkerheit som er vist som eit intervall i parentes (95 % konfidensintervall). Til eksempel så er det for Sogn og Fjordane med 95 % sikkerheit at det er mellom 34 og 57 okkuperte hekkeplassar i fylket.

5. INTERESSEKONFLIKTER I REGION 1

5.1 Beitenæringa i regionen

I stortingsmelding nr 9 (2011-2012) om landbruks- og matpolitikken er det sentralt at lønsam grasbasert matproduksjon og beiting framleis skal vera hovudverkemiddelet for å nytta grasareala og hindra attgroing. I meldinga blir det vidare understreka at beiting i utmark er ein føresetnad for effektiv hausting av ressursar og eit viktig bidrag til vår nasjonale sjølvforsyning.

Utmarksbeite er ein viktig ressurs for landbruket, og husdyr haustar mykje fôr i utmarka. Beiteverdien for den enkelte vegetasjonstypen vil i første rekke vere avhengig av produksjon av beiteplanter, næringsverdien i beiteplantene og utnyttingsgraden. Sauen er det husdyrslaget som utnyttar utmarksbeite best. Godt beite er det rimelegaste og beste grovfôret vi kan gi sauene. Beitedyra i utmarka er den viktigaste reiskapen for å førebyggja attgroing og pleia kulturlandskapet.

Region 1 er eit tyngdepunkt for sauennæringa i landet. I denne regionen skal det ikkje vera skadegjerande eller ynglande rovvilt. Tabellen under viser at sauetalet er nokolunde stabilt i tre av fire fylke, medan det i Vest-Agder har vore ein auke dei siste åra. Tal bruk er auka i Vest-Agder og Hordaland, dei to andre fylka har tilbakegang.

Tabell 5: Sauennæringa i Vest-Agder (VA), Rogaland (R), Hordaland (H) og Sogn og Fjordane (SF), tal frå produksjonstilskotsordninga. Kjelde: Landbruksdirektoratet

År	Bruk med sau pr. 1. januar				Sau og lam på utmarksbeite pr. 31. juli			
	VA	R	H	SF	VA	R	H	SF
2010	438	2610	1881	1672	44089	285206	196868	191366
2014	436	2532	1863	1546	44692	283728	192716	182273
2018	491	2523	2094	1501	51538	286763	196069	185000

Så mykje som 30 % av all sau og lam på utmarksbeite i landet finn vi i region 1. Dette er ein viktig årsak til at heile regionen er prioritert for beite og ikkje rovvilt.

Ordninga med organisert beitebruk (OBB) har eksistert i over 30 år. Føremålet med OBB er å leggja til rette for best mogleg utnytting av beite i utmarka og redusera tap av dyr gjennom organisert tilsyn, organisert sanking og andre målretta fellestiltak i beiteområda. På landsbasis er utmarksbeitinga godt organisert gjennom beitelag der om lag 80 % av sau og lam er med i OBB.

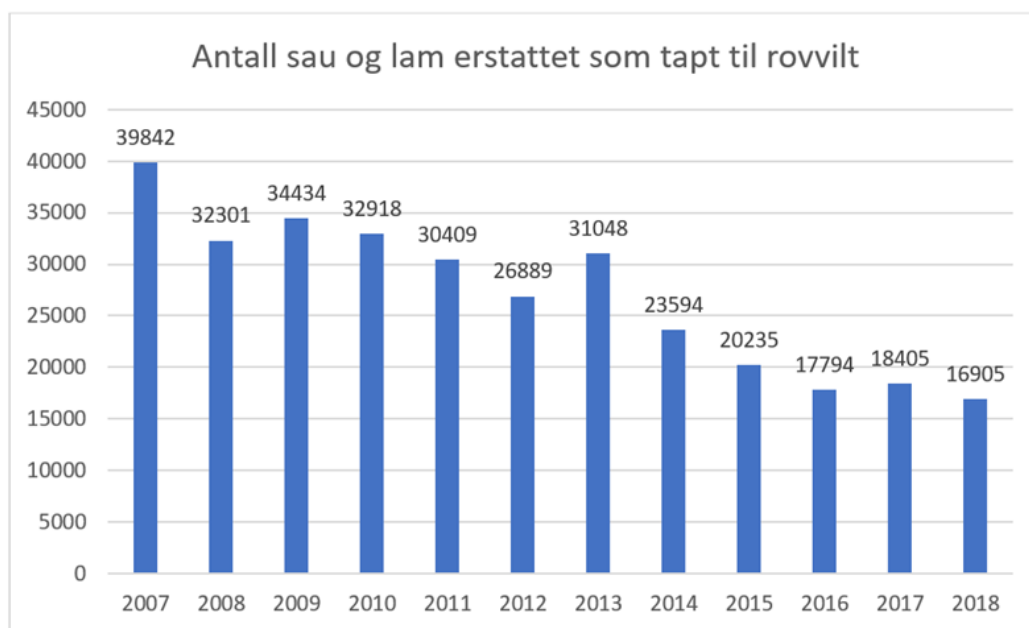
Eit velfungerande beitelag er langt meir enn ei praktisk løysing for effektiv beitedrift. Beitelaget medverkar til miljøskaping, miljøpleie, samhald, samarbeid og god dyre- og bondevelferd. Det er krav om fast tilsyn med sau på utmarksbeite ein gong pr. veke.

Tabell 6: Tal sau og lam sleppt og tapt, frå organisert beitebruk. Kjelde: Landbruksdirektoratet

2018	Beite-/Sankelag	Sau sleppt	Lam sleppt	Sau tapt	Lam tapt	Sau tapt, %	Lam tapt, %
Vest-Agder	19	14452	21339	486	1407	3,36	6,59
Rogaland	46	45764	69149	1179	3077	2,58	4,45
Hordaland	97	51457	80903	1193	3344	2,32	4,13
Sogn og Fjordane	108	61855	99132	1759	5735	2,84	5,79

Rogaland er det største sauefylket i landet, medan Sogn og Fjordane har størst oppslutnad på organisert beitebruk i regionen. Både i Hordaland og Sogn og Fjordane er rundt 100 beite-/sankelag med i OBB. Ein monaleg del av dyra i OBB for Rogaland beiter i nabofylke, spesielt i Vest-Agder. I Rogaland er det mange sauebønder som har store beiteareal på garden, og desse har i stor grad dyra på heimebeite.

5.2 Tap av bufe til freda rovdyr

Figur 5: Tal sau og lam erstatta i heile landet som tapt til rovvilt 2007 – 2018 (Kjelde: Rovbasen)

Figur 5 syner tap til freda rovvilt ut frå kva som er utbetalt i erstatning i heile landet. Det er usikkert om desse tala er uttrykk for faktisk tap til rovvilt. For det første er det ikkje alle med rovvilttap som søker om erstatning. Dessutan er erstatningane oftast basert på ei fagleg, men skjønnsmessig vurdering av fylkesmannen ut frå dokumenterte tap, kjennskap til tap- og rovviltsituasjonen i beiteområdet og andre faktorar. Tap som er undersøkt og dokumentert av SNO representerer berre ein liten del av totalt erstatta tap av sau (t.d. 6,8% for alle artar i landet i 2012).

Region 1 er ein del av landet som i sum har lite konflikt med rovvilt i høve til andre regionar, både i absolutte tal og ikkje minst i høve til omfang av sau på beite. Det er likevel stader som har større

problem enn andre. Spesielt i Indre Sogn har det i fleire år vore store skader av jerv, og kommunane Luster, Årdal og Lærdal har tradisjonelt vore mest utsett. Det meste av tapet i Sogn og Fjordane i figur 6 skuldast jerv. Dei siste åra har det og vore tap til jerv i Hordaland og Rogaland. Tap til jerv er størst på hausten. Den seinare tida har dei aller fleste jervane blitt tatt ut, og tapsomfanget er redusert. Men etablering av ynglesone i Oppland langs grensa til Indre Sogn vil truleg føre til regelbunden innvandring av jerv også i åra som kjem.

Tap som skuldast gaupe har tradisjonelt hatt eit tyngdepunkt i Vest-Agder. Sidan slutten på 90-talet har likevel skadeomfanget gått ned i takt med gaupebestanden.

Ulv har år om anna dukka opp som streifdyr i regionen dei siste åra, og da særleg i Vest-Agder. I 2012 blei 405 sau og lam erstatta som tapt til ulv. Av desse blei 59 påvist som drepen av ulv av SNO (15%). I 2010 blei det utbetalt erstatning for 541 sau og lam i Vest-Agder. Seinare er det påvist ulv og ulveskade i Sogn og Fjordane i 2014 og 2018. Til forskjell frå gaupe og jerv som i regelen forsyner seg av lam, kan ulven like gjerne ta vaksne sauer. Ved ulveangrep blir det og gjerne mykje skade. Ein må rekne med auka førekomst av ulv i regionen som følgje av auka bestand, særleg i Sverige.

Kongeørna har alltid hatt tilhald i regionen, og saueeigarane har lang erfaring med kongeørn i beiteområda. Tap som skuldast kongeørn er størst like etter beiteslepp om våren når lamma framleis er små. Lokalt kan det vere ein del skade frå einskilde individ som har spesialisert seg på lam som tillegg på matsetelen på våren. Det kan likevel vere vanskeleg å skilje mellom tap der ørna er dødsårsak, og kadaver som ørna nyttar som åtsel. I høve til dei andre rovviltartane er tap til kongeørn mykje jamnare fordelt mellom fylka i regionen. I perioden 2013 – 2018 vart det meldt inn 136 skader frå regionen, medrekna både sikre og usikre skader. I Sogn og Fjordane er det flest skadesaker i indre strok, medan for dei andre fylka er skadane størst i dei ytre delane. Så lenge Fylkesmennene har hatt ansvaret for rovviltforvaltninga (frå 1995), er det ikkje registrert at det er teke ut kongeørn ved t.d. skadefelling i region 1 (Rovbasen).

Det blir jamleg rapportert inn kongeørnskader frå region 1, flest frå ytre strok i Rogaland og Hordaland, og indre strok i Sogn og Fjordane. I Vest-Agder er omfanget mindre. Bestanden av kongeørn er stor og stabil i regionen. Så vidt vi kjenner til er det ikkje gjort forsøk på å ta ut kongeørn i nyare tid for å redusere skadeomfanget.

Dei seinare åra har det blitt fleire besetningar av mindre utegangarsauer, særleg i kyststroka. Dei går ute heile året, inkludert i lammeperioden. Det kan sjå ut for at kongeørn tidvis kan vere ein tpsfaktor i einskilde av desse besetningane.

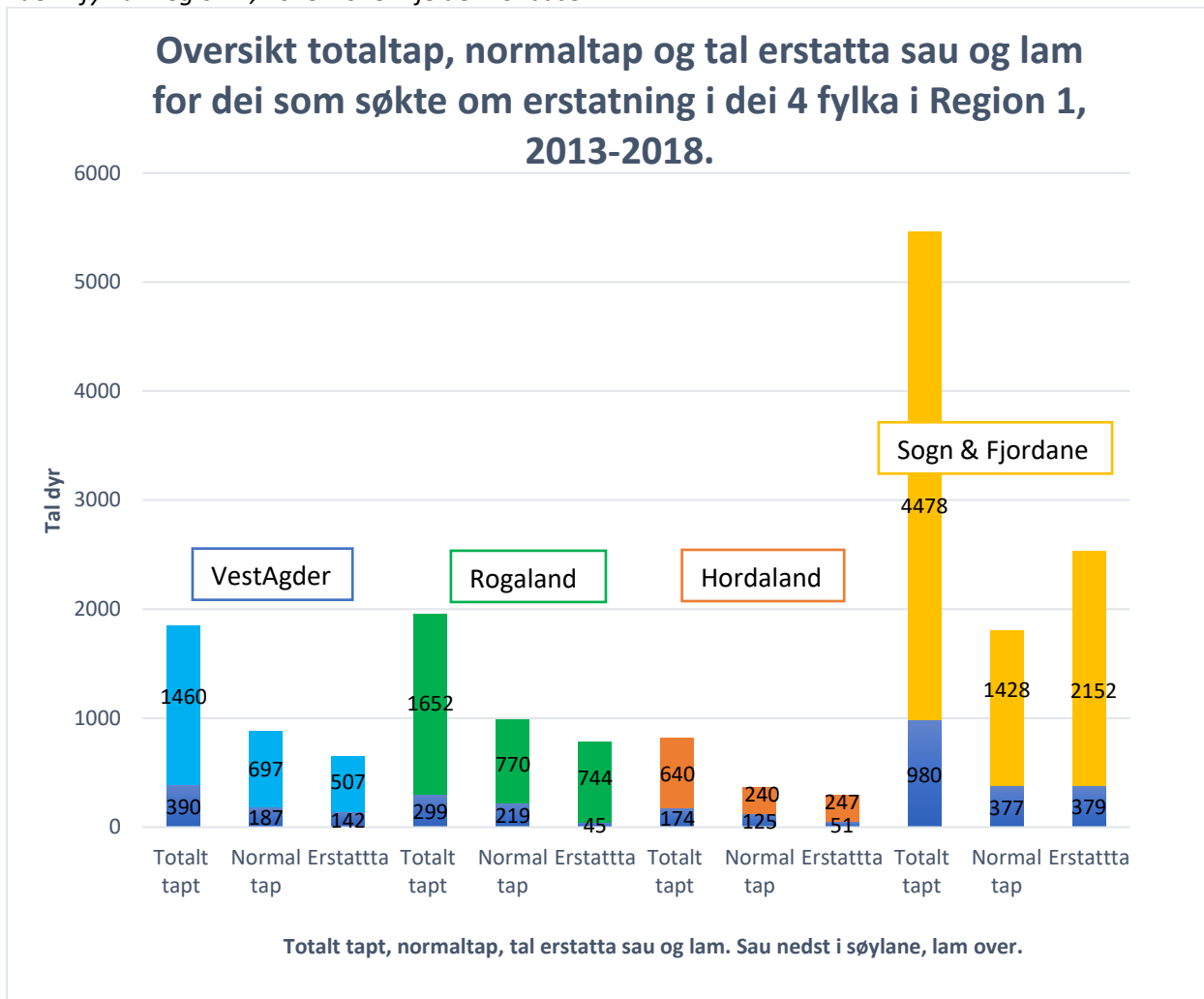
Bjørneskade vart i 2011 påvist i Åseral i Vest-Agder. I Sogn og Fjordane gjorde bjørn skade i 2008, og seinast i 2010 med 6 bekrefta bjørnetap i Lærdal. Ein må rekne med auka førekomst og potensielle skader av bjørn i regionen i tida framover som følgje av oppbygging av ein nasjonal bestand på 13 årlege ynglingar. Ved bjørneskade er det i regelen vaksne søyer som blir tatt. Dette var tydeleg i Agder-fylka i 2011. Etter 2011 har det ikkje vore dokumentert bjørneskader i region 1.

Erstatning i region 1

For alle rovviltartane vart det utbetalt erstatning for 617 sau og 3650 lam i region 1 for perioden 2013-2018. Sogn og Fjordane ligg høgst på denne statistikken, og det er i hovudsak jerv som er den største skadegjeraren, sjølv om og ulv har gjort skade i 2014 og 2018. Ser vi på tabell 8 under, finn vi at det vart erstatta om lag 40 % av totaltapet til dei søkjarane som søkte om rovvilterstatning i perioden 2013-2018. Tala vil variere etter kva rovviltskade som er dokumentert, og erstatningane vil auke med meir dokumentasjon.

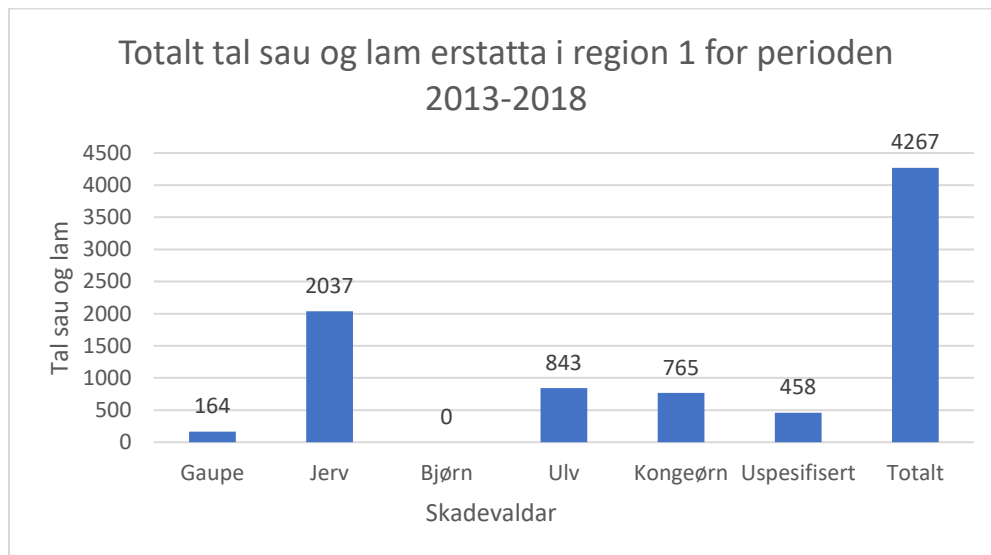

Tabell 8: Oversikt over totaltap, normaltapp og tal erstatta sau og lam for dei som søkte om erstatning i dei 4 fylka i region 1, 2013-2018. Kjelde: Rovbasen.

Som nemnt over kan det ligge skjulte tap til rovvilt i tapsstatistikken. Det er utført fleire prosjekt i regionen for å freista å finne ut av årsaka til uforklarleg høge tap i einsskilde beitedistrikt, til dømes med daudpeilesendarar på lam. Få av desse har avslørt større mørketal til freda rovvilt. Sjukdom, ulukke eller raudrev står for dei fleste tapa. Slike undersøkingar kan likevel ha verdi i høve til å seie noko generelt om tapsårsaker over større område. I verste fall syner dei berre kva problemet er i det aktuelle beiteområdet på den aktuelle tida.

Tabell 9: Tal på rovvilterstatta sau og lam i Region 1 fordelt på årsak i perioden 2013 – 2018 (Kjelde: Rovbasen).

5.3 Tilhøvet til dyrevern og dyrevernløva

Mattilsynet varsla i 2011 at bruk av beiterestriksjonar kan bli eit aktuelt verkemiddel for besetningar med høge tap på beite. Mattilsynet har mynde i høve til Dyrevelferdslova. Mattilsynet har presisert at det er eit mål å redusere alle former for tap på utmarksbeite, også dei som skuldast andre årsaker enn rovvilt, for å sikre ei dyrevernmessig forsvarleg drift. Mattilsynet har mellom anna peika på behov for erstatnings- og tilskotsordningar som gjev insentiv til å satse på førebyggjande tiltak.

Føremålet med dyrevelferdslova er å fremje god dyrevelferd og respekt for dyr (§1) I rovviltsamheng er det oftast fokusert på stress og smerte hjå sau i samband med angrep og avliving frå rovdyr. Det er semje om at det må vere eit mål å minimalisere lidning så mykje som mogleg.

På den andre sida er dette eit samansett problem. Ein må finna seg i at ein viss del av beitedyra går tapt som følgje av at dei er ein del av naturen dei beiter i. Dei positive dyrevernsidane med frittgåande beite veger delvis opp for tap som følgje av mangel på kontinuerleg kontroll. Det spesielle med rovvilt er at fleire av artane har reetablert seg i beiteområda som nye tapsårsaker, som i stor grad kjem i tillegg til dei tradisjonelle tapsårsakane. Dagens beitedrift med slepp i utmark er etablert i eit tilnærma rovdryrfritt miljø. På den bakgrunnen er det ei utfordring for næringa å tilpassa seg endra rammevilkår.

5.4 Biologisk mangfald

Omsyn til biologisk mangfald er i seg sjølv eit hovudargument for å oppretthalde levedyktige bestandar av freda rovvilt i landet. På den andre sida gjev sauebeite ein positiv effekt på det biologiske mangfaldet som skjøtsel av kulturlandskapet. Utan eit aktivt beite vil ein mange stader få attgroing av uønskt skog og dårlegare vekstvilkår for konkurranseutsette artar og førekomst av fleire sjeldsynte planteartar vil kunne bli redusert.

Utover jaktinteressene er viktigaste konflikt i høve til friluftsliv knytt til frykt for dei store rovdyra ulv og bjørn. Begge desse artane har evne til å skade menneske og skal handsamast med respekt. Det er likevel ikkje påvist dødsfall av menneske som skuldast frittlevande ulv i vår del av verda i moderne tid. Bjørn har drepe menneske i Sverige og Finland dei siste åra. Felles for begge artane er at dei er

svært sky og freistar å unngå kontakt med folk. Angrep frå bjørn er oftast knytt til heilt spesielle situasjonar. Gaupe, jerv og kongeørn er ikkje farlege for folk.

For mange vil førekomst av store rovdyr i naturen opplevast som ei kjelde til eit rikare friluftsliv. Ei stort fleirtal i befolkninga meiner at dei store rovdyra skal ha plass i norsk natur (sjå t.d. NINA rapport 879, 2012). Haldningar til rovvilt er likevel ulike, og det kan vere store skilnader mellom ulike folkegrupper.

6. VERKEMIDDEL

6.1 Juridiske verkemiddel

I tillegg til Naturmangfaldlova, viltlova og tilhøyrande forskrifter har Lov om dyrevelferd, 19.06.2009 nr 97, verkemiddel knytt til rovviltforvaltning. Dyrevelferdslova omfattar både vilt og husdyr. Tilsynsmynde etter dyrevernlova er Mattilsynet. Mattilsynet kan t.d. pålegga dyreeigarar å sanka dyra sine frå utmarksbeite dersom dyrevelferda til beitedyra er tilstrekkeleg truga av rovvilt.

6.2 Førebyggande og konfliktdempande tiltak mot rovviltskade

Klima- og miljødepartementet gjev årleg budsjettramme for tilskot til førebyggande og konfliktdempande tiltak (FKT) over kap. 1420.73. Rovviltnemnda fordeler det meste av den regionale delen av rammetildelinga vidare til fylkesmennene med vilkår og prioriteringar for bruken. Ramma til region 1 har vore den same i mange år.

Klima- og miljødepartementet har utarbeidd eit regelverk for tilskot til førebyggande og konfliktdempande tiltak, seinast revidert pr. 01.01.2013. Målgruppe for ordninga er husdyreigarar, kommunar og lokalsamfunn. Organisasjonar og forskingsinstitusjonar kan og søkje om tilskot. Det er krav om at søknadar skal nytte elektronisk søknadssenter i www.miljodirektoratet.no. Her er det og lenke til tilskotsordninga.

Rovviltnemndene fastsett eventuelle vilkår for bruken av tilskot og fordeler det regionvise budsjettet vidare til fylkesmennene i rovviltregionen. Tilskot blir utbetalt etter søknad til fylkesmennene, eller etter behov for akutte tiltak som oppstår i beitesesongen. Kostnadar knytt til bruk av interkommunale skadefellingslag skal og belastast denne ramma. Ei eiga ramme er avsett til dekking av driftsutgifter for rovviltnemnda og vaktordning hos fylkesmennene.

Dei siste åra har det vore avsett kr 750 000 til førebyggjande tiltak i region 1, kr 350 000 til tenestekjøp og kr 450 000 til løn og drift i Region 1. Ramma blei fordelt slik av nemnda i 2018:

Tabell 10: Fordeling av midlar til førebyggande og konfliktdempande tiltak (kap. 1427.73), tenestekjøp og drift i Region 1 i 2018.

	1427.73	Tenestekjøp	Drift og løn
Vest-Agder	80 000	100 000	25 500
Rogaland	100 000	75 000	25 500
Hordaland	80 000	75 000	25 500
Sogn og Fjordane	190 000	100 000	373 500
Til saman	450 000	350 000	450 000

Når det blir gitt tilskot til førebyggande tiltak, skal tiltaket ha ei direkte tapsreducerande effekt. Konfliktdempande tiltak kan vere informasjonsverksemd, opplæring i ulike formar for felling, regionvise FoU-tiltak og finansiering av skadefellingslag.

6.3 Andre tilskotsordningar

LMD har fastsett forskrift 05.06.2008 om kompensasjon ved restriksjonar i bruk av utmarksbeite på grunn av rovvilt. Kompensasjonsordninga kan nyttast i dei høve Mattilsynet har vedteke beiterestriksjonar. Rovviltforliket legg til grunn at beiterestriksjonar ikkje vil bli aktuelt i beiteprioriterte område som region 1.

6.4 Erstatning for rovviltskade

Naturmangfaldlova §19 gjev rett til erstatning for tap og følgjeskader for husdyr og tamrein som blir drepe av rovvilt. Denne heimelen blir nærare regulert av "Forskrift om erstatning for tap og følgjekostnadar når husdyr blir drept eller skadet av rovvilt", fastsett ved kgl.res. i 1999.

Erstatningsordningane gjeld husdyr og tamrein. Som husdyr reknast forutan sau, geit, storfe og hest, også gjetarhund, vokterhund og jakthund.

Søknad om erstatning handsamast av fylkesmannen i bustadfylket. Alle dokumenterte tap til freda rovvilt skal erstattast. Dokumenterte tap er kadaver eller skadde dyr som er undersøkt av Statens Naturoppsyn (SNO) sine rovviltkontaktar og som har fått status som dokumentert eller antatt tapt til freda rovdyr. Det er viktig at tilsyn er gjennomført etter krava og slik kan avdekke moglege skadegjerarar.

I tillegg kan fylkesmannen utbetale erstatning for tap som sannsynleg skuldast freda rovvilt. Kunnskap om rovvilt, dokumentasjon for tap til freda rovvilt i beiteområdet, karakteristiske trekk ved tapa og tidlegare tap i beiteområdet er viktig bakgrunn for dei vurderingar fylkesmannen gjer. Data frå Nasjonalt overvakingsprogram og Rovbase gjev og viktig informasjon. Det er berre tap utover normaltap som kan erstattast som sannsynleg tap til freda rovvilt.

6.5 Ulike former for felling

Felling av rovvilt er av dei heilt sentrale verkemidla i rovviltforvaltinga. Ein kan skilja mellom ulike typar felling etter heimelsgrunnlag, motivasjon eller fellingsform. Felles for alle jegerar som jaktar på eller er med på felling av desse rovviltartane er at dei pliktar å rapportere felling eller forsøk på felling straks. Jegerar pliktar å halde seg underretta om kvotestorleik til ei kvar tid. Vidare pliktar jegerar vederlagsfritt å levere heile eller delar av det felte dyret til vitskapelege eller andre føremål, avhengig av fellingsform og vilkår i fellingsløyvet.

6.5.1 Akutt behov for felling

Naturmangfaldlova §17 gjev heimel for felling dersom vilt kan vere ein aktuell og betydeleg fare for person. §17 gjev og heimel for eigar til avliving av vilt under direkte angrep på bufe, tamrein, gris, hund og fjørfe.

Miljødirektoratet kan med heimel i NML §18 vedta felling av vilt utan omsyn til dei regler som elles gjeld for å ta omsyn til offentlege interesser.

6.5.2 Anna skademotivert felling

Utover akutt motiverte skadefellingar nemnd over, er skadefelling og jakt ein naudsynt strategi for å tilpasse bestandsstorleiken til bestandsmåla og konfliktpotensialet etter prinsippet om differensiert forvalting.

Dei ulike fellingsformene (inkl. gaupejakt) er knytt til vedtak om mellom anna kvote, og vedtaksmynde (sjå tabell 13).

Tabell 11: Oversikt over fellingsformer og mynde for vedtak. FM=Fylkesmannen, RVN=Regional rovviltnemnd, M=Miljødirektoratet. *Lisensfellingsperioden er ulik for dei 4 rovpattedyra.

	Periode	Oppnådd bestandsmål	Ikkje oppnådd bestandsmål	Kongeørn
Betinga kvote skadefelling	01.06 – 15.02	RVN (M)	M	
Vedtak bruk av skadefellingskvote	01.06 – 15.02	FM	FM	
Ekstraordinær skadefelling	Heile året	M	M	FM
Lisensfelling regionkvote	*	RVN (M)	M	
Kvot (-fri) gaupejakt	01.02 – 31.03	RVN	M	

Felles for all felling av rovvilt er kravet om rask rapportering av felling eller forsøk på felling.

Såkalla betinga skadefelling er kvoter på ulv, jerv, bjørn eller gaupe som er vedteke av rovviltnemnd eller Miljødirektoratet (rovviltforskrifta §§ 8 eller 13). Kvotevedtak av rovviltnemnda skal gjelda innafør tidsrommet 1. juni til 15. februar. Direktoratet kan vedta kvote uavhengig av bestandsmål eller tid på året kvota kan nyttast.

Fylkesmannen kan vedta (rovviltforskrifta §9) å sette i verk skadefelling etter visse vilkår etter søknad, eller etter eige initiativ innafør den samla kvoteramma. Fylkesmannen kan gje søker ansvar for gjennomføring av fellinga, eller han kan etter avtale gje oppdraget til etablerte fellingslag. Kommunale fellingslag, eller andre lag som oppfyller tilsvarende krav, har krav på godtgjering etter fastsette satsar. Det kan vere aktuelt å få hjelp til organisering m.m. frå SNO.

Miljødirektoratet kan i særlege høve vedta ekstraordinær felling uavhengig av tid på året og oppnådd bestandsmål. Uttak av jervehi på våren er døme på det. I vedtak om skadefelling kan ein sette til side reglar som elles gjeld for utøving av jakt og fangst. Direktoratet kan vedta at ekstraordinær felling skal gjennomførast i statleg regi (SNO).

Fylkesmannen har høve til å gje løyve til skadefelling av kongeørn (Rovviltforskrifta §12) uavhengig av kvote under visse føresetnader: Felling skal rettast mot kongeørnindivid som valdar vesentleg skade på tamrein eller bufe og mot dei skadegjerande individa. Det er vilkår om at det er prøvd ut førebyggjande tiltak i rimeleg utstrekning før vedtak om felling. Fellingsløyvet skal som andre fellingsløyve avgrensast i tid og areal, og det kan fastsettast ytterlegare vilkår. Normalt er hekkeperioden for kongeørn frå april til ut juli, og i den perioden er skadefelling ikkje å tilrå.

Lisensfelling er og heimla i NML §18. Normalt er det rovviltnemnda som vedtar kvote for lisensfelling av jerv, ulv, bjørn eller eventuelt gaupe, og fastsett andre vilkår for fellinga. Men på same vis som over, har og Miljødirektoratet mynde til å fastsette slik kvote.

Definisjon på lisensfelling, jf. forskrift om "Utøvelse av jakt og fangst" § 3:
Skademotivert felling av et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i (...), der kvoten er fastsatt av offentlig myndighet og det kreves at jegeren er registrert som lisensjeger i Jegerregisteret for å kunne delta.

Jegerar som vil delta i lisensfelling må registrere seg som lisensjeger i Jegerregisteret for kvar art og for kvart år, jf. endring i *Forskrift om forvaltning av rovvilt 21. februar 2006*.

Som for kvote for betinga skadefelling er det ein føresetnad at regionen har nådd bestandsmålet for den aktuelle arten før rovviltnemnda kan fatte vedtak. Kvote for lisensfelling kan fastsettest innafor fastsette fellingsperiodar:

gaupe:	1. februar – 31. mars
jerv:	10. september – 15. februar
bjørn:	21. august – 15. oktober
ulv utanfor forvaltningsområdet:	1. oktober – 31. mars

I motsetnad til skadefelling er lisensfelling knytt til jaktrettshavar sin rett til jakt og fangst. Miljødirektoratet kan i særlege høve gje unntak frå dette. Lisensfelling er og eit forsøk på allmenngjering av skadefelling. I hovudsak gjeld vanlege reglar for utøving av jakt og fangst.

6.5.3 Kvotejakt på gaupe

Jakt på gaupe er heimla i viltlova §9, og er på det viset å sjå på som ei vanleg jaktform. Rovviltnemnda (eller Miljødirektoratet) fattar vedtak om kvote og andre vilkår for jakta dersom bestandsmålet i regionen er nådd (føresetnad for vedtak av rovviltnemnda, jf. rovviltforskrifta §11). Til forskjell frå tidlegare bestemmelsar er det no i prinsippet kvoteregulert jakt på gaupe i heile landet. Jakttida på gaupe er 1. februar - 31. mars.

I kommentarane i forskrifta til §11 er det gitt høve til kvotefri jakt i delar av ein region "så lenge dette kan skje innanfor rammen av det nasjonale bestandsmålet for regionen" og som "er område der det normalt ikkje opptre gaupe i ynglende bestander". Dette gjev opning for å kunne vedta kvotefri jakt på gaupe i heile Region 1, der det ikkje er nasjonale mål for yngling av gaupe.

6.6 Interkommunale fellingslag

Tre av fylka i regionen, Vest-Agder, Sogn og Fjordane og Rogaland har etablert kvart sitt interkommunale skadefellingslag som har beredskap for skadefelling i første rekke etter vedtak frå fylkesmennene. Hovudansvaret for fellingslag ligg til kommunane, jf. rovviltforskrifta § 9 og kommentarane til denne.

Interkommunale fellingslag har krav på løn i utøving av faktiske oppdrag i samsvar med rovviltforskrifta §9a. Laget har krav på å få godtgjering på kr 1600 pr døgn pr deltakar frå dag ein, jf. brev frå KLD av 07.06.2017. I tillegg kan alle aktuelle fellingslag søke om dekning for administrative utgifter inntil kr 30 000,- pr skadefellingsløyve, jf. §9.

6.7 Informasjon, kommunikasjon og media

Kunnskapsutveksling, informasjonsverksemd og god dialog vil vere viktige verkemiddel for å dempe konfliktnivået og auke aksepten for vedtak i forvaltningsorgana. Særleg er dette viktig i område med ulv og bjørn og i område med forvaltningsmål for årlege ynglingar.

Stortingsmeldinga har føresett at rovviltforvaltninga skal utøvast i dialog med berørte partar. Viktigaste arena for denne dialogen er prosessen knytt til utforming av forvaltningsplanen. Innhaldet i forvaltningsplanen er fundamentet for alle vedtak om rovviltforvaltning i regionen, og eit grunnlag for vedtak fram i tid.

Det er og viktig å legge til rette for informasjon som kan føra til ei breiare semje og auka kunnskap om dei store rovdyra, til dømes om bestandstorleik og biologi. NINA har ei nøkkelrolle her gjennom Rovdata, ikkje minst gjennom ansvaret for det nasjonale overvakingsprogrammet. Informasjon om forskning og overvaking i regi av NINA kan ein finna i www.rovdata.no.

Ein kan og få tilgang på ei innsynsløysing for Rovbase og anna aktuell informasjon om rovvilt gjennom Miljødirektoratet sine heimesider om rovvilt på <http://www.rovviltportalen.no>. Her vil ein kunne finne det meste som har med rovviltforvaltning å gjere, mellom anna om førebyggjande og konfliktdempande tiltak og vedtak i heile rovviltforvaltninga.

Tilgang til fylkes- eller regiontilpassa informasjon kan ein finna på nettsidene til fylkesmennene <http://www.fylkesmannen.no/>.

Informasjon frå sekretariatet for Region 1 finn ein under <https://prosjekt.fylkesmannen.no/Rovviltnemnda-region-1/>. Der blir det mellom anna lagt ut innkalling til og protokollar frå møta i rovviltnemnda.

Det er og viktig å gjere verksemda til rovviltpersonell i SNO kjend og forstått. SNO er organisert som del av Miljødirektoratet, sjå www.naturoppsyn.no. Dei har viktige oppgåver i høve til skadedokumentasjon, rovviltregistrering og felling, men er ikkje som direktoratet elles eit forvaltingsorgan. Dei gjer oppgåver på bestilling frå forvaltingsorgana. I område med generelt lite skade frå rovvilt kan det ofte vere eit problem at saueeigarar ikkje er kjende med SNO sitt rovviltkontaktnett når det oppstår ein akutt skadesituasjon. Informasjonsbrosjyrar og intern informasjon i næringa kan truleg vere til hjelp for å bøte på det. Likeins vil det vere ei viktig oppgåve å formidle SNO sitt mandat og arbeidsmetodikk for å sikre forståing for den rolla SNO har i rovviltarbeidet og dei datasetta SNO har ansvar for.

Å gjere bruk av lokalmiljø og organisasjonar i den praktiske forvaltninga er og ein del av kommunikasjonen. Både i Vest-Agder og i Sogn og Fjordane er det etablert fylkesvise kontaktutval for rovvilt. Relevante organisasjonar og styresmakter er deltakarar i kontaktutvala.

Lisensfelling er pr definisjon ein del av den skademotiverte forvaltninga som er tilgjengeleg for allmenta. Andre døme kan vere organisering av lokale skadefellingslag eller bruk av lokale organisasjonar til sporingsaksjonar eller førebyggjande tiltak.

Ei anna side av dette er tilhøvet til media. Media er svært viktig aktør for forvaltninga, og er avgjerande med omsyn til formidling av informasjon om rovvilt og rovviltproblematikk.

7. GRUNNLAG FOR AVGJERD

7.1 Forvaltningsplan for regionen

Alle nivå i forvaltninga er bunde opp av den nasjonale rovviltpolitikken i sine vedtak. Ein vesentleg del av planen er difor ein kortfatta informasjonsdel om rovvilt og rovviltforvaltning. Forvaltningsplanen gjev føringar for regionale tilpassingar av denne politikken for viltorgana. Ein vedteken

forvaltningsplan er eit viktig verktøy for rovviltnemnda og andre viltorgan sitt arbeid, og legg til rette for ei føreseieleg forvaltning utan store overraskingar for partar med interesse for rovviltforvaltning.

Planen skal syne korleis ein vil prioritere førebyggjande og konfliktdempande tiltak, gje råd om bruk av landbrukspolitiske verkemiddel, bidra til eit samordna verkemiddelbruk og reduserte tap og konflikhtar. Rovviltnemnda skal ha nær kontakt med kommunar og organisasjonar i regionen ved utforminga av forvaltningsplanen. Miljødirektoratet skal gje uttale til planen før vedtak i rovviltnemnda.

7.2 Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt

Miljødirektoratet har vedteke eit nasjonalt overvåkingsprogram for jerv, gaupe, ulv, bjørn og kongeørn. Ansvarleg for gjennomføring av programmet er NINA Rovdata. Registreringar basert på ulike metodikk skal leggjast til grunn for vitenskaplege analysar av bestandane for dei aktuelle artane. Førekomst, utbreiing, utvikling, samansetting og storleik av bestandane er viktige datasett. Rovviltforskrifta er spesifikk på at i forvaltninga skal ein berre nytte tal frå det nasjonale overvåkingsprogrammet. Det er difor viktig at kvaliteten er god og at det er minst mogleg konflikt om datasetta. Av omsyn til forvaltingsorgana skal NINA levere rapport om bestandsstatus, inkludert tal på ynglingar, innan 15. mai året etter.

Overvåkingsprogrammet inneheld både generelle metodar og overvåkingsmetodikk som er tilpassa dei ulike artane.

Dei generelle metodane er:

- Skadedokumentasjon. Rovviltkontaktar som er tilsett av SNO undersøker kadaver som kan veredrepe av rovvilt.
- Tilfeldige rovdyrobservasjonar. Meldingar om rovvilt blir kontrollert av SNO. På same vis som for skadedokumentasjon blir observasjonane kategorisert og lagt inn på Rovbase.
- Tilfeldige observasjonar lagt inn av publikum via Skandobs-appen for smarttelefonar, jf. <http://www.rovdata.no/skandobstouch.aspx>.
- Fallvilt og jaktmateriale. Nyttast til ulike biometriske mål.
- Genetiske metodar. Analyse av DNA gjev viktig informasjon om genetisk variasjon innan bestanden, slektskap og kunnskap om individa.

Overvaking av gaupe er basert på faste takseringslinjer i terrenget og teljing av familiegrupper. Ansvarleg for å gå opp linene i felt er Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) etter avtale med Miljødirektoratet. Tal på kryssande spor i snø blir registrert og er grunnlag for utarbeiding av ein indeks for variasjon av gaupeaktivitet mellom år. To eller fleire gauper som går saman blir registrert som familiegruppe. Bruk av standardiserte avstandar mellom kvar registrering avgjer talet på godkjende familiegrupper i eit område. Det blir ikkje nytta faste sportakseringar i region 1. Registreringar her er avhengig av tilfeldige observasjonar.

Overvaking av jerv er i første rekke knytt til registrering av ynglehi. Det praktiske arbeidet blir i hovudsak utført av SNO som kvart år frå februar/mars kontrollerer kjende ynglelokalitetar og leiter opp nye aktuelle. Funn av lokalitetar blir karakterisert som "dokumentert", "antatt", "usikker" eller "ingen yngling". Resultata gjev eit minimumsmål på tal ynglande hodyr i sesongen. Det blir og samla inn jervemøkk for DNA-analyse av kvart individ. Registrering av ynglehi og DNA-analysane har vist seg å stemme bra overens.

På same vis som for jerv er DNA-analyse av ekskrement frå ulv ein viktig artsspesifikk overvåkingsmetode, i tillegg til sporing.

Bjørn er ein vanskeleg art å overvake, og har hatt låg prioritet fram til 2006. Dei metodar som tradisjonelt har vore nytta er observasjon av binne med ungar, og baksporing av bjørn på vårsnø for å finne vinterhi. Frå 2006 har kompetansesenteret ved NIBIO på Svanhovd i Pasvik gjort det mogleg å utføre DNA-analysar på mellom anna systematisk innsamla ekskrement frå bjørn.

Kongeørn er tatt inn som del av det nasjonale overvakingsprogrammet frå 2006. Arbeidet med kartlegging av eksisterande data, som i stor grad vil seie reir og territorier for etablerte par, har starta opp og er i stor grad fullført for region 1. Det er etablert 12 intensive overvåkingsområde i landet, to i region 1, i grenseområda mellom Rogaland og Vest-Agder i sør, og i området Voss i Hordaland (NINA rapport 1442, 2018).

7.3 Rovbase

Rovbase er ein nasjonal GIS-basert database i Mdir, og som i tillegg nyttast av SNO og fylkesmennene. Alle opplysningar om rovdyrskade på husdyr, observasjonar av store rovdyr og felte rovdyr blir lagt inn i basen. Observasjonane er kopla til digitale kart. Det er og mogleg for alle å gå inn i Rovbase via ein innsynsløysing frå Mdir sin heimeside, www.miljodirektoratet.no/rovbase. Der kan ein få kartbasert kunnskap om rovvilt og rovviltskade på bufe.

Søknadar om erstatning for rovviltskade blir handsama av fylkesmannen gjennom ein eigen modul i Rovbase.

7.4 Skadepotensiale

Vedtak om felling eller prioritering av førebyggjande og konfliktdempande tiltak skal og byggja på kunnskap om skadepotensiale, i første rekke på bufe. Allereie i utgangspunktet er Region 1 definert som eit område med store beiteinteresser. Det er difor heller ikkje fastsett mål for årlege ynglingar av dei fire rovviltpattedyra i regionen.

Vurdering av potensialet for skade er viktig før vedtak om felling. Både i høve til ulike område og i høve til akutte situasjonar som oppstår. Fleire element går inn i ei slik vurdering:

- Tal på beitedyr i eit beiteområde. Jo tettare og fleire desto større kan skadepotensialet vere.
- Driftsform og høve til å setta i verk førebyggjande tiltak kan vere viktig. Dei fleste i regionen slepper sau fritt på utmarksbeite på sommaren og hausten med ein periode før og etter der dyra beiter på innmark eller heimebeite. Ulike tiltak kan vere med på å redusere skadepotensialet. Det er til dømes sannsynleg at seinare slepp på utmarksbeite gjer lamma mindre utsett for tap til kongeørn.
- Erfaring og kunnskap om tap i eit beiteområde frå tidlegare år eller akutte tap er viktig bakgrunn for vurdering av framtidig skadepotensiale.
- Kunnskap om rovviltartane og korleis dei opptrer i eit beiteområde er og vesentleg. Skaden varierer mellom artar, individ og ulike segment i ein rovviltbestand. Tid på året er til dømes ein viktig faktor: Tap til kongeørn er oftast knytt til mai og tidleg juni, medan bjørn gjer størst skade seint på hausten. Dei fleste jerveskadane oppstår og i siste del av beitesesongen. Der er og naturleg nok stor forskjell på om rovviltet er etablert i eit område eller om det er grunn til å tru at det dreier seg om tilfeldige streifande dyr.

7.5 Naturmangfaldlova

Naturmangfaldlova frå 2009 er viktig for all forvaltning som gjev effektar på naturmangfaldet. § 4 skildrar forvaltningsmål for naturtypar og økosystem, og §5 gjev klare forvaltningsmål for artar:

Målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av.

Prinsippa for offentlege vedtak i §§8 – 12 skal vurderast eksplisitt før kvart vedtak om forvaltningstiltak eller tilskot, jf. naturmangfaldlova §7.

§8 sett krav om at vedtak så langt som råd bygger på vitskapleg kunnskap om mellom anna bestandane og effekten av vedtaket.

§9 lovfester føre-var-prinsippet. Dersom det ikkje ligg føre tilstrekkeleg kunnskap skal ein sikra seg mot at det blir iverksett tiltak som kan gje alvorleg eller irreversibel skade på naturmangfaldet. Innafor norsk rovviltforvaltning er i regelen kunnskapsnivået høgt.

§10 seier at alle påverkingar av - i dette høvet rovviltbestandane - skal vurderast ut frå den samla påverkinga bestandane blir utsett for. Døme på det kan vere ulovleg felling, arealinngrep og byttedyrtilgang.

§11 seier at tiltakshavar er ansvarleg for å dekke kostnadane ved å hindre eller avgrense skade som tiltaket påfører naturmangfaldet i rimeleg grad. Dette prinsippet er sjeldan aktuelt i rovviltforvaltninga.

§12 gjev pålegg bruk av miljøforsvarlege teknikkar og driftsmetodar så langt det er naudsynt for å oppnå dei beste samfunnsmessige resultatata. Det sett mellom anna krav til utøving av felling og iverksetting av førebyggjande tiltak.

DEL II PRIORITERINGAR I REGION 1

8. ROVVILTARTANE

Mål: Det skal ikkje vere årlege ynglingar eller rovpattedyr med skadepotensiale i region 1. Felling er viktigaste førebyggjande tiltak i regionen for å redusere skade på bufe til eit minimum.

Jakt, lisensfelling og skadefelling vil vere viktigaste førebyggjande tiltak mot rovviltskade på beitedyr. Det er likevel ikkje slik at rovvilt er fritt vilt i regionen: Fellingskvote skal fastsettast og bruk av løyve til skadefelling skal vurderast i kvart høve. Dei store rovpattedyra har store leveområde. Dessutan er lange vandringar ein naturleg del av biologien til desse artane. Region 1 kan difor rekne med både jamn eller meir sporadisk vitjing av rovvilt i tida framover, avhengig av kva art det gjeld.

Ekstraordinær felling på våren er så langt mest effektivt i region 1. Det er viktig at regionen er fri for kjende førekomstar av rovpattedyr før beiteslepp.

Planen føreset at SNO vil kunne gje ei fagleg oppdatert vurdering av førekomstar av dei ulike artane i dei ulike delane av regionen. Dette føreset god dialog med næring/allmenta og fortløpande dokumentasjon etter eigen vurdering. Særleg er det viktig å ha slik oversikt saman med kunnskap frå overvåkingsprogrammet i forkant av fellingsvedtak av rovviltnemnda.

8.1 Gaupe

Snøfattige vintrar og utilgjengeleg terreng gjer det vanskeleg å få ein god kunnskap om gaupebestanden innafor regiongrensa. Det er difor viktig at sporfunn og anna indikasjon på førekomst blir meldt inn til SNO for analyse og dokumentasjon.

8.2 Jerv

Jerven er det rovviltet som gjer størst skade på sau i landet, og historisk i Region 1. I all hovudsak er skaden knytt til fjellområda, til Stryn og Indre Sogn. I seinare tid og sør til Hordaland og Rogaland. Både lisensfelling, skadefelling og ekstraordinære uttak som hiuttak er aktuelle former for uttak. Tidleg sankning av sau kan vere aktuelt tiltak for å redusere skade.

Erfaring syner at lisens- og skadefelling har hatt dårleg effekt. I realiteten er det berre ekstraordinære uttak som har bestandsregulerande effekt i regionen.

Grenseområda i nord (regionane 3 og 6) har nasjonale mål om årlege ynglingar av jerv. Det bør vere dialog, spesielt med Region 3, om ei koordinert forvaltning av jerv på tvers av fylkesgrensa mellom Oppland og Sogn og Fjordane. Denne utfordringa er ikkje mindre etter at region 3, Oppland, har tatt inn grenseområda mot Sogn som del av yngleområdet for jerv i sin forvaltningsplan frå 2012.

Frå Region 1 sin side vil det ikkje vere ønskeleg med ynglande jerv tett opp til regiongrensa.

8.3 Ulv

Dei siste åra har ulven blitt registrert stadig oftare i regionen, særleg i Vest-Agder og i Sogn og Fjordane. Det dreier seg likevel om få individ som oftast vandrar lange avstandar. Det er typisk for ungdyr å legge ut på lange vandringar før dei eventuelt etablerer seg.

Ulv kan gjere stor skade på sau, og det er aktuelt å vurdere skadefelling. Lisensfelling kan og vere aktuelt. Det er svært vanskeleg å felle ulv utanom sporsnøsesongen. Vellukka lisensfelling krev godt organiserte grunneigarar samt engasjerte, kompetente og godt organiserte jegerar.

Forvaltning av ulv er i stor grad forvaltning på individnivå. Det er viktig å gjere forsøk på å skaffa seg kunnskap om det aktuelle individet frå sporing og DNA-analysar i regi av SNO. Dersom det syner seg at ulven er viktig for overlevinga av bestanden, til dømes fordi DNA-profilen er gunstig i høve til innavlsproblema i bestanden, skal terskelen for felling etter måten vere høg.

8.4 Bjørn

Region 1 er så langt frå kjerneområda for bjørn som råd i landet. Bestanden i Sverige er stor, men enno er det langt att før ein når dei nasjonale måla i Noreg. Det er langt mellom kvart individ som dukkar opp i vår region. På veg mot det nasjonale målet på 13 årlege ynglingar vil streifdyr av bjørn truleg auke i Region 1. Skadefelling kan vere eit aktuelt verkemiddel i ein skadesituasjon.

8.5 Kongeørn

Regelverket gjev ikkje opning for regulering av bestandstorleiken av kongeørn. Fylkesmannen har likevel høve til å gje løyve til felling av skadegjerande individ. Nemnda syner til at det ikkje har vore utskrive skadefellingsløyve så langt tilbake nemnda kjenner til, trass i høge tapstal. Nemnda meiner ein i skadesituasjon må ha lågare terskel for å skrive ut løyve enn det som har vore gjeldande praksis.

Det er framleis eit mål for regionen å auke kunnskapen om kongeørn som skadegjerar på lam. Det er nyleg sett i gong to prosjekt frå sentralt hald (Fosen og Troms) for å auke kunnskapen om dette.

9. DIFFERENSIERT FORVALTNING

Alle regionar har etter ordlyden krav i rovviltforskrifta til geografisk differensiert forvaltning. Det vil seie at arealet innafor regionen skal handsamast ulikt i høve til prioritering av førebyggjande og konfliktdempjande tiltak, og i høve til ulike formar for felling.

Region 1 er i ei særstilling i høve til dei andre regionane på det viset at det ikkje er krav om årlege ynglingar for dei store rovpattedyra. Slike krav vil difor ikkje sette grense for nemnda sin vedtaksrett om felling etter §§8, 10 og 11.

Felling er difor viktigaste førebyggjande tiltak. Beitebruken har prioritet i Region 1. I høve til andre regionar vil førekomst og skade vere tilfeldig og lite føreseieleg. Det er difor vanskeleg å gjere geografiske skilnader når det gjeld prioritering av tiltak som rettar seg mot næring eller konfliktdempjande tiltak.

Det vil vere høgt prioritert å reservere tilstrekkeleg med midlar til førebyggjande tiltak til område med årvisse og store skader. Jervområda i Indre Sogn og område med regelmessig førekomst av ulv eller andre rovviltartar skal ha særskilt merksemd. Lisensfelling skal tilsvarande rettast inn mot område som tradisjonelt har store skadar frå aktuell rovviltart.

10. FØREBYGGJANDE OG KONFLIKTDEMPJANDE TILTAK

Rovviltnemnda får kvart år ei økonomisk ramme som skal dekke:

- Tilskot til førebyggjande og konfliktdempjande tiltak
- Løn og andre utgifter til skadefellingslag
- Drift av rovviltnemnda

Heile budsjettet skal fordelast mellom fylkesmennene i regionen på budsjettmøte i mars kvart år. Midlar til drift av nemnda overførast til fylkesmann med sekretariatsansvar. Rovviltnemnda skal gje føringar for bruken av midlane og ta omsyn til skadeproblematikken i dei ulike fylka før vedtak om fordeling. Vidare må nemnda gje føringar for fordelinga mellom beløp som kan nyttast til ordinære søknadar og beløp som må settast av i reserve til akutte førebyggjande tiltak og utgifter til skadefelling.

Alle søknadar om tilskot til FKT skal sendast om elektronisk søknadssenter og fyllje vilkåra for tilskotsordninga som føresetnad for å få tilslag heilt eller delvis på søknaden. Fylkesmennene i regionen er samde om felles søknadsfrist til 15. februar i søknadsåret. Før vedtak må fylkesmannen og ta omsyn til prioriteringar frå rovviltnemnda og budsjettamme. Dersom nemnda gjev opning for

det kan fylkesmennene nytte unyttede midlar til akutte tiltak til ordinære FKT-tiltak etter beitesesongen.

Budsjettering med akutte behov for førebyggjande tiltak og utgifter til skadefelling er krevjande, fordi behova er svært lite føreseielege i region 1. Det er likevel naudsynt å sikre dei mest aktuelle fylka med slike reservar. Omdisponering mellom fylka innan regionen er tungvint og ikkje mogleg utan gjennom vedtak frå Miljødirektoratet. Nemnda kan vedta at reservemidlane kan nyttast til ordinære søknadar etter beitesesongen.

Utgifter til drift av nemnda er føreseieleg, og skal i regelen dekke ordinær møteverksemd i nemnda. Leiar kan bestemme at budsjettet og skal dekke andre viktige møte. Sekretariatet har ansvar for at utgifter til drift og løn på 1420.21 er i samsvar med gjeldande regelverk i staten.

Storleiken på ramma for 1420.73 har vore såpass liten at det er behov for å gjere klåre prioriteringar. Utfordringane med usikre utgifter i løpet av beitesesongen sett i tillegg krav om god bruk av restmidlar dei siste månadane i året. Ramma kan ikkje overførast til året etter.

I 2013 fekk nemndene ein eigen post på 1420.21 som kan nyttast til tenestekjøp. Det vil seie forskings- og utgreiingsprosjekt som fylkesmenn og nemnder tar initiativ til sjølv. Desse midla kan ikkje nyttast til tilskot.

Det er viktig at bruken av tilskota rapporterast innan fristen. I tillegg til rekneskap for bruken av pengane skal det settast vilkår om rapportering om verknaden av tiltaket. Nemnda skal ha tilgang på tiltaksvisse evalueringar for tiltak det er gitt støtte til i fjoråret i samband med årleg fordeling og prioritering av midlar til FKT til fylkesmennene.

Fristar for FKT-tiltak:

Søknadsfrist: 15. februar

Rapportering av rekneskap og gjennomføring: 1. desember

Fylkesmannen rapporterer bruken av FKT-midlane til Miljødirektoratet og rovviltnemnda innan 15. januar året etter. Rovviltnemnda fordeler budsjett mellom fylkesmennene på møte ca. i mars kvart år.

10.1 Landbrukspolitiske verkemiddel

Som nemnd over er ulike tilskotsordningar over landbruksbudsjettet mindre aktuelt for Region 1 i høve til dei andre regionane. Men særleg på eitt punkt er det likevel viktig å streka under landbruket sitt ansvar i Region 1: Finne årsaker til store tap av sau og lam på utmarksbeite, og legge til rette for tiltak som reduserer tap av omsyn til næring og dyrevelferd.

Ofte er det uklårt om rovvilt er årsak til tap eller ikkje. Prosjekt for å finne tapsårsakar på beite med store tap bør prioriterast som førebyggjande tiltak i regionen. Slike prosjekt er ofte kostnadskrevjande, og krev finansiering frå fleire kjelder for å bli realistiske. Rovviltnemnda oppmodar landbruksstyresmaktene og landbruksorganisasjonane om å prioritere bruk av tilskot til slike prosjekt.

Organisert beitebruk er ei viktig ordning for sauenæring og for rovviltforvaltning. Det siste ikkje minst fordi det er berre innafor denne ordninga ein kan finne oversiktar som syner kvar sauen beitar, kor tett det er med sau, og tapsstatistikk for beiteområda. Det er viktige tal i høve til utøving av ei differensiert forvaltning, vurdering av skadepotensiale i akutte skadesituasjonar og for vurdering av "normaltap" i erstatningssaker. Det finst ikkje gode oversiktar for sau utanfor OBB.

Rovviltnemnda vil oppfordre landbruksforvaltninga til å ta tak i dette problemet, slik at det blir mogleg å skaffe seg digital geografisk oversikt over dei ulike beiteområda, tal for sau pr arealeining og tap på beite – uavhengig av om besetningane er organiserte eller ikkje. Ei opplagt løysing som vil vere til stor hjelp er å innføre på nytt krav om opplysning om tap på beite i samband med søknad om produksjonstilskot. Dette gjeld alle bruk. Utover det bør landbruksstyresmaktene og næringa arbeide for auke oppslutninga om OBB.

For andre landbrukspolitiske økonomiske verkemiddel vil nemnda gjere fortløpande vurderingar i høve til behov. Det er naturleg å ha ein tett kontakt med spesielt landbruksavdelingane hjå fylkesmennene om dette.

10.2 Aktuelle FKT-tiltak

Forskrifta om tilskot til førebyggjande tiltak mot rovviltskadar lister opp tiltak som kan få støtte, sortert under tiltak med direkte tapsreduserande effekt, tiltak for å auke kunnskap om tap og konfliktdempande tiltak.

Dei mest aktuelle tiltaka i region 1 er:

a) Kombinasjonar med utvida tilsyn. Det er ikkje høve til å gje tilskot til utvida tilsyn, utan kombinert med andre tiltak som er konkretisert i forskrifta §5 b). Tiltaka må innrettast mot å redusere tap.

Det kan mellom anna utbetalast tilskot til intensivt tilsyn når det er oppdaga rovviltskade. Slikt tilsyn skal kombinerast med t.d. kadaverhund eller nattkve.

b) Tidlegare sanking. Tiltaket er spesielt eigna i område der jerveskade oppstår mot slutten av beitesesongen. NIBIO, [viltskadesenter](#) har utarbeidd standard for dette tiltaket, godkjend av Miljødirektoratet, som skal følgjast.

Dersom ein vil ha økonomisk tilskot må tidlegare sanking avtalast med fylkesmannen på førehand. Søknad om tilskot bør primært fremjast av beitelag eller slik at søknaden dekkjer all sau frå eit skadeutsett beiteområde.

Normal sanketid frå fjellbeite i regionen er 10. september. Etter den tid har fjellbeite lite fôrverdi. Tilskot til tidlegare sanking etter den tid er aktuelt berre som reine unnatak og da i samråd med Mattilsynet.

I vurderinga av om fylkesmannen skal gje tilskot til tidlegare sanking må det takast omsyn til fleire element:

- Storleiken på tapsreduserande effekt i området. Erfaring frå tidlegare beitesesongar, førekomst av rovvilt og akutte tap kan antyda potensialet for tap utan sanking. Verknaden er og avhengig av kor stor oppslutning det er om tiltaket i beiteområdet.
- Kostnadar ved sanking aukar jo tidlegare ein sankar. Den totale gevinsten i høve til reduserte tap blir og ofte liten ved svært tidleg sanking fordi rovviltet i staden vil gjere skade i andre beiteområde.
- Tidleg sanking medfører ofte store kostnadar, og fylkesmennene har eit avgrensa budsjett til slike tiltak. Søknadar som kjem tidleg i beitesesongen må vurderast i høve til potensielle behov for akutte tiltak mot slutten av beitesesongen.

c) Seinare slepp på utmarksbeite

Dette kan vere eit aktuelt tiltak spesielt i område med problem i høve til kongeørn, men kan og vere nyttig i område med gaupe. Seint slepp i utmark kan og vere fornuftig i område med mykje tap til raudrev og skade/sjukdom på små lam.

d) Utpøving av kadaverhund og voktarhund. Utdanning og bruk av hundar i tapsutsette område kan vere gode verkemiddel for å redusere tap og raskt finne kadaver. Det er gjort interessante forsøk med bruk av voktarhund dei siste åra. Eit relevant døme kan vere å nytte voktarhund i samband med tilsyn. Informasjon om dette kan ein hente frå NIBIO sitt viltskadesenter.

I Vest-Agder og i Sogn og Fjordane har det vore prøvd med å utdanne kadaverhundar. Resultatet er usikkert, men det kan vere til hjelp med å finne daude dyr i område med store tap. Tidlege funn kan gjere det mogleg å skilje rovvilttap frå andre tapsårsakar.

e) Løn og tilskot til skadefellingslag. I tillegg til uføreseielege utgifter til bruk av skadefellingslag jf. kap. 6.6, vil det og vere aktuelt å vurdere søknadar om tilskot frå interkommunale skadefellingslag til tiltak på line med andre søknadar etter FKT-ordninga.

f) Tiltak som aukar kunnskapen om rovvilttap i regionen. Tiltak som er høgt prioritert av rovviltnemnda er:

- Kunnskap om kongeørn som skadevaldar på lam.
- Bruk av GPS-teknologi, "radiobjøller", til overvaking og avdekking av tapsårsakar av beitedyr i rovdryutsette område. Prioritering av slike prosjekt føreset som eit minimum at teknologien er ferdig utvikla og at midlar frå landbrukssektoren finansierer det meste av kostnadane.
- Kurs som aukar kunnskap om og interesse for jakt og lisensfelling, og kursing av godkjende skadefellingslag. Bruken av tilskot i slike samanhengar skal fremje oppbygging av jegerar og fellingslag med god kompetanse på sikkerheit, jaktetikk, rovvilt og felling av rovvilt.

g) Konfliktdempande tiltak kan og vere aktuelle. Auka kunnskap og formidling av kunnskap, kontakt mellom ulike grupperingar i knytt til rovvilt er viktige bidrag til auka forståing, betre samhandling og mindre konflikt.

11. FELLING

Felling skal ikkje vere til skade for bestanden si overleving, og skadefelling skal innrettast mest mogleg mot dei individa som gjer skade. Vedtak om felling, inkludert vilkår for felling, må bygga på ulike vurderingar:

- Det er ikkje mål om yngling eller førekomst av gaupe, jerv, brunbjørn og ulv i regionen. Nemnda skal ta omsyn til dei sterke beiteinteressane i området og dei konfliktane som lett vil oppstå med fast etablering av freda rovpattedyr.
- Omsynet til høve til klage på fellingsvedtak må i første rekkje takast vare på gjennom rovviltnemnda sine vedtak om kvoter. I vedtak om skadefelling er situasjonen ofte akutt og det er krevjande å ta omsyn til klagehandsaming før iverksetting.
- Lisensfelling og jakt er eigna verkemiddel for ein generell bestandsreduksjon i eit område. Skadefelling skal i regelen nyttast når målet er retta inn mot bestemte skadegjerande individ.
- Ved førekomst av spesielt verdfulle rovviltindivid skal terskelen for felling aukast.

Det skal bli lagt til rette for effektiv skademotivert felling, men det må ikkje gå ut over sikkerheit og krav til etisk forsvarleg felling. Fellingspremie kan berre fastsettast for felling av gaupe i ordinær jakt. Fellingspremie er ikkje lovleg i samband med skadefelling eller lisensfelling. Vilkår for premie må vurderast av fylkesmannen eller kommune i kvart høve, jf. viltlova §51. FKT-midlar kan ikkje nyttast til fellingspremie Ein må i alle høve unngå at storleiken på premien kan gå ut over sikkerheit og god jaktetik.

Tabell 12: Oppsummering av skilnadar mellom skadefelling og lisensfelling

	Skadefelling	Lisensfelling
Grunneigarrett	ikkje naudsynt	naudsynt
Ope jakt for lokale jegerar	nei	ja
Krav til kompetanse	ja	nei
Rask og spissa aksjon	ja	nei
Kostbar	ja	nei
Felling etter 15.02	nei	Ja, ulv til 31.03
Eigna for generell bestandsregulering	nei	ja
Eigna for uttak av bestemte individ	ja	nei

11.1 Skadefelling og skadefellingslag

11.1.1 Kongeørn

Fylkesmannen kan gje løyve til felling av kongeørn i samsvar med dei rammer som er sett i Rovviltforskrifta §12.

11.1.2 Gaupe, jerv, ulv og bjørn

Rovviltnemnda vedtar eventuell kvote for betinga skadefelling i tilstrekkeleg tid før 1. juni av omsyn til kunnskapsgrunnlag og eventuell klagehandsaming. Miljødirektoratet kan fastsette kvote i tillegg.

Normalt vil det vere aktuelt å gje høve til skadefelling av alle dei 4 artane gjennom vedtak om kvote for betinga skadefelling. Før fylkesmannen vedtar bruk av kvota skal han vurdere om felling er i konflikt med nasjonale bestandsmål for arten. Til dømes bør det vere ei høg terskel for å vedta felling av bjørnebinne, eller ulv som er genetisk viktig.

Fylkesmennene skal raskt ta stilling til om det er behov for uttak gjennom skadefelling. Særleg gjeld det i akutte situasjonar i beitesesongen. Skadefelling etter beitesesongen kan og vere aktuelt for å avverje framtidig skade på husdyr. I slike høve skal fylkesmennene freiste å gjere vedtak innan situasjonen mister sin aktualitet.

Før uttak av ulv utanom beitesesongen skal ein freiste å samle inn DNA-informasjon frå individa. Utanom beitesesongen må saueigarar som har sauer ute få beskjed om å ta dyra inn når det er ulv i nærleiken.

Førebyggjande tiltak bør vurderast sterkt i dei høve uttak gjennom skadefelling er vanskeleg. Felling på barmark kan vere døme på det. Fylkesmannen skal sette vilkår for kvart fellingsløyve. For å ha best mogleg kontroll med utgiftene og for å spisse inn fellinga til det skadegjerande individet må fellingsperioden avgrensast i tid og stad. Eit fellingsløyve bør ikkje vare lenger enn 2 veker. Forlenging kan vurderast dersom situasjonen tilseier det.

Til forskjell frå lisensfelling og kvotejakt er dyr felt på skadefellingsløyve viltfondet sin eigedom.

11.1.3 Bruk av skadefellingslag

Vedtak om felling blir i dei fleste tilfella aktualisert gjennom søknad frå kommunar eller sankelag/beitelag, men fylkesmannen kan og gjere vedtak på eige initiativ. I regelen er det difor søker som og får ansvar for gjennomføring av fellingsoppdraget. Fylkesmannen skal avgjere kven som kan nytte fellingsløyvet, og skal ha liste over namn og adresse på alle aktuelle personar. I regelen skal etablerte kommunale eller interkommunale skadefellingslag nyttast.

Fylkesmannen skal og fastsette vilkår som gjer det tydeleg for heile fellingslaget kva reglar som gjeld for felling og felt vilt. Personar som tar del i skadefelling kan ikkje samstundes drive lisensfelling, jf. brev frå Miljødirektoratet 03.03.08.

Fylkesmannen tar og stilling til eventuell bruk av tilskot, jf. kap. 10.2 e), og kontakt med SNO dersom det kan vere aktuelt med hjelp til fellinga frå dei. SNO kan vere til god hjelp for lokale fellingslag, dersom dei blir beden om det og dei etter eigen vurdering vil prioritere ressursar til det.

For fylkesmennene er det ei føresetnad for bruken av fellingslag etter forskrifta §9a at laga har tilstrekkeleg kompetanse og lokal/kommunal forankring.

11.1.4 Ekstraordinær felling

Ekstraordinær felling etter 15. februar og uttak av hi i regi av SNO er berre aktuelt etter vedtak av Miljødirektoratet.

Leiar og nestleiar av nemnda har mandat til å gje innspel til Miljødirektoratet om behov for ekstraordinære uttak på vegne av nemnda. Med mindre bestandsituasjonen er endra sidan august året før, vil restkvotar etter lisensfellingsperioden vere eit utgangspunkt for behov for ekstraordinære uttak.

11.2 Lisensfelling

Lisensfelling er skademotivert, men gjev samtidig vanlege jegerar høve til å felle rovvilt. Lisensfelling skal vere viktigaste verkemiddelet for å redusere rovviltbestandane i beiteprioriterte område som region 1. Det er aktuelt å opne for lisensfelling av jerv, ulv og bjørn.

(Rovviltnemnda vil samrå seg med regionane 2 og 3 før vedtak om lisensfelling). Irregulær avgang eller skadefelling gjennomført etter rovviltnemnda sitt vedtak skal belastast kvoten. Fylkesmennene administrerer lisensfellinga.

Jegerar skal mellom anna halde seg oppdatert over storleiken på kvota til ein kvar tid. Sekretariatet for rovviltnemnda har ansvar for oppdatering av informasjon om lisensfelling av jerv på nærare angitt telefonnummer. Felling eller forsøk på felling skal straks meldast til fylkesmannen og andre i samsvar med lisensen. Fylkesmannen skal straks ta kontakt med sekretariatet for oppdatering av informasjonstelefon.

Rovviltnemnda skal innan lisensfellingsperioden er slutt ta kontakt med Miljødirektoratet for drøfting av behov for uttak av eventuell restkvote.

Etter §31 i forskrift om jakt og fangst er det gitt høve til å nytte båas til levandefangst av jerv etter søknad til fylkesmannen. Eitt vilkår er krav om tilsyn minst kvar morgon og kveld.

Gjennom alle år har det blitt tatt ut lite jerv gjennom lisensfelling samanlikna med uttak gjennom hiuttak og ekstraordinære fellingar. Rovviltnemnd og fylkesmennene skal saman med SNO, næringa og andre organisasjonar legge til rette for kurs og anna aktivitet for å auke merksemda og kunnskapen om lisensfelling.

11.3 Kvotefri jakt på gaupe

I Region 1 vil ein leggja opp til ei vidareføring av kvotefri jakt. Rovviltnemnda kan likevel vedta å innføra kvoteavgrensa jakt eller lisensjakt etter nærare vurdering til ein kvar tid. Vurderingsgrunnlaget vil i hovudsak vere bestandsutviklinga for gaupe. Rovviltnemnda avgjer kvart år vedtak om kva form for felling som skal nyttast.

Utan mål om årlege ynglingar i regionen vil kvotejakt med heimel i viltlova §9 vere lite føremålstenleg. Særleg når det er opna for kvotefri jakt i delområde av regionar med nasjonale mål. Det er heller ikkje særleg aktuelt å innføre lisensfelling av gaupe utan at regionar med nasjonale mål gjer det same.

Det er og vanskeleg å avgrense gaupejakt til bestemte område innan regionen, sidan førekomstane er spreidde i heile regionen. Dette kan og variere frå år til år.

Ved eventuell bruk av bås til levandefangst av gaupe, gjeld tilsvarande som for lisensfelling av jerv. Båsfangst krev godkjenning av fylkesmannen.

Som for anna felling av freda rovvilt skal felling eller forsøk på felling straks meldast til fylkesmann og SNO. Jegeren har og plikt til utan vederlag å levere skrotten til vitskaplege føremål i samsvar med vedtak i rovviltnemnda.

12. FORVALTNINGSPLAN OG MEDVERKING

12.1 Forvaltningsplanen

Forvaltningsplanen skal gje forståeleg og kortfatta informasjon om dei ulike sider av rovviltforvaltninga i tillegg til sjølve planen for korleis den nasjonale politikken skal tilpassast i Region 1. Planen bør syne utfordringane i region 1 og rovviltnemnda sine mål og verkemiddel for å oppnå måla. Prosessen fram til ein gjeldande plan er kanskje like viktig: Invitasjon til diskusjon og samarbeid fremjar kunnskap om temaet og gjev forankring av planen.

Etter høyringsprosess og informasjonsmøte i kvart fylke, samt fagleg kvalitetssikring i Miljødirektoratet, skal planen vere tilstrekkeleg gjennomarbeidd til å kunne fungere som eit godt verktøy for rovviltforvaltninga i Region 1. Rovviltnemnda vurderer fortløpande behov for revisjon av planen, men skal minst reviderast kvart 4. år.

12.2 Rovviltnemnda

Rovviltnemnda vil normalt ha 3-4 ordinære møte kvart år. Innkallingar, saksframlegg, vedtak og protokollar blir publisert på [rovviltnemnda heimeside](#) .

Møta i rovviltnemnda er i regelen opne møte, men utan talerett for frammøtte som ikkje er inviterte.

Det vil vere naturleg at særleg leiar i rovviltnemnda og sekretariat har ein viss aktivitet utover ordinær møteverksemd, særleg knytt til fylkesvise kontaktutval. Det kan og gjelda ordinære medlemmar i nemnda.

Rovviltnemnda har behov for samordning av si forvaltning med andre regionar og Miljødirektoratet. Det er difor ønske om at Miljødirektoratet/KLD legg til rette for samlingar på tvers av fleire regionar minst ein gong kvar valperiode. Utveksling av synspunkt og fagleg oppdatering er viktige føresetnader for ei koordinert forvaltning. Etter behov vil og rovviltnemnda opprette kontakt med naboregionar. Det er særleg behov for dialog med region 3, om forvaltning av jerv generelt og før vedtak om lisensfelling på jerv, og med region 2 om lisensfelling på ulv.

Rovviltnemnda skal og sjå til at det er etablert tilfredsstillande arenaer for kommunikasjon om rovviltforvaltning i fylka. I Sogn og Fjordane og i Vest-Agder er det oppretta fylkesvise kontaktutval for rovviltsaker. I tillegg til nærings- og interesseorganisasjonar skal nemnda invitere til god kontakt med Statens naturoppsyn og Mattilsynet.

12.3 Fylkesmannen

Fylkesmannen har ei viktig rolle i akutte rovviltsaker, og må raskt ta stilling til spørsmål om skadefelling eller førebyggjande tiltak. Det gjeld ikkje minst om sommaren når dei fleste har ferie. I slike høve er det viktig å ha ein lett forståeleg handlingsplan. Den bør innehalde punktvis oppsett for ulike alternative løysingar, referanse til viktige kontaktar og mest mogleg ferdige oppsett for brev.

Ved skadeproblematikk langs grensene til andre regionar bør Fylkesmannen samordna skadefellingsvedtak med naboregionen. Fylkesmennene har ei økonomisk ordning med vakttelefon i beitesesongen, som sikrar rask reaksjon i akutte høve. Miljødirektoratet tildelte midlar til dette første gong i 2012. Alle fylkesmenn i regionen bør legge ut relevant informasjon om møta i rovviltnemnda og fellingsvedtak på eigne nettsider.

12.4 Andre aktørar

Viktige premissleverandørar for rovviltforvaltninga er Statens naturoppsyn (SNO) sitt rovviltpersonell, NINA Rovdata gjennom det nasjonale overvakingsprogrammet og Mattilsynet som forvaltningsstyresmakt for dyrevernova. Det er viktig at både fylkesmenn og rovviltnemnd inviterer til god kontakt med desse organisasjonane.

Næringsorganisasjonane har og viktige oppgåver i rovviltforvaltninga. Ikkje minst i høve til å informera eigne medlemmar. Organisasjonane er dessutan viktig samarbeidspart og kunnskapsformidlar til forvaltninga. Utan eit konstruktivt samarbeid med næringa vil det vere vanskeleg å gjennomføra effektive tiltak eller oppnå måla for forvaltninga. Ein føresetnad for eit godt samarbeid er at næringa tar sin del av ansvaret for gjennomføring av den nasjonale rovviltpolitikken. Til dømes kan ein forvente at næringa tar del i gjennomføring av ulike førebyggjande tiltak innanfor rimelege grenser utan kompensasjon.

I Sogn og Fjordane og i Vest-Agder er det etablert fylkesvise kontaktutval, som skal sikre god kommunikasjon mellom dei ulike partane og viltorgan om rovviltspørsmål. Dei to andre fylka bør og vurdere å etablere liknande forum.

Kommunar og fylkeskommunar er viktige aktørar i forvaltninga, sjølv om dei ikkje har mange konkrete oppgåver etter rovviltforskrifta. Fylkeskommunane har sjølvstilt ei avgjerande rolle som utgangspunkt for rovviltnemndene. Kommunane er ei kjelde til kunnskap om lokale tilhøve og kan vere ein aktiv medspelar for å gjennomføre lokale tiltak. Kommunane er og sentral ved oppretting av kommunale skadefellingslag, som trer i funksjon dersom det blir tildelt skadefellingsløyve frå fylkesmannen. I region 1 er det meir vanleg med ulike typar interkommunalt samarbeid.

Kommunane har etter lova ansvar for fellingslag. Dette er samordna på noko ulikt vis i dei ulike fylka utan noko kostnad for kommunane. Nemnda meiner kommunane bør yte ein viss økonomisk stønad til fellingslaga for å sikre naudsynt beredskap.

13. VEDLEGG

Viktige internettlenker

- Forskrift om forvaltning av rovvilt: <http://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2005-03-18-242>
- Forskrift om utøving av jakt og fangst: <http://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2002-03-22-313>
- St.meld. nr. 15 (2003-2004) "Rovvilt i norsk natur":
<http://odin.dep.no/md/norsk/publ/stmeld/022001-040022/dok-bn.html>
- Innstilling frå Stortinget til St.meld. nr.15: <http://www.stortinget.no/inns/inns-200304-174.html>

Rovviltnemnda region 1

Rovviltnemnda region 1			https://prosjekt.fylkesmannen.no/Rovviltnemnda-region-1/
Aleksander Øren Heen	Leiar	Sogn og Fjordane	Aleksander.Heen@sfj.no
Gunvor Birkeland	Nestleiar	Vest-Agder	GuBi1@vaf.no
Aase Simonsen	Medlem	Rogaland	aase.simonsen@haugnett.no
Helge Nævdal	Medlem	Hordaland	Helge.Naevdal@hfk.no
Helen Hjertaas	Medlem	Sogn og Fjordane	Helen.Hjertaas@sfj.no
Trude Brosvik	Vara	Sogn og Fjordane	Trude.Brosvik@sfj.no
Bjørn Erik Hollevik	Vara	Sogn og Fjordane	Bjorn.Erik.Hollevik@sfj.no
Christoffer Thomsen	Vara	Hordaland	ct@fpu.no
Arne Bergsvåg	Vara	Rogaland	arne.bergsvag@rogfk.no
Morten Ekeland	Vara	Vest-Agder	morten.ekeland@sv.no

Andre viktige adresser

Fylkesmannen i Vestland	v/ Hermund Mjelstad,	57643124 48143095	fmsfhm@fylkesmannen.no
Fylkesmannen i Rogaland	v/ Cathrine Stabel Eltervåg	51568915	fmroval@fylkesmannen.no
Fylkesmannen i Agder	v/ Aslak Lunden Gotehus	37017833	fmvatpu@fylkesmannen.no
Miljødirektoratet	Pb.5672 Torgarden, 7485 Trondheim	73580500	www.miljodirektoratet.no post@miljodir.no
Statens Naturoppsyn	Rein Arne Golf. SNO Aurland, Fjordsenteret, 5745 Aurland	57632211 48094364	Rein.arne.golf@miljodir.no

Statens Naturoppsyn	Jon Erling Skåtan, Birkelandsveien 112, 4588 Kvås	38371692 48254803	jes@miljodir.no
Klima- og miljødepartementet	Pb. 8013 Dep, 0030 Oslo	22249090	postmottak@kld.dep.no
NINA Rovdata	73801600		www.miljo.no
Planteforsk Tjøtta	8860 Tjøtta	75046600	www.rovdata.no
fagsenter			tjotta@planteforsk.no
Mattilsynet (kontor/stad)	Felles postmottak pb. 383, 2381 Brummundal	22400000	www.planteforsk.no
			www.mattilsynet.no
			postmottak@mattilsynet.no

Lenkeadresser nytta i teksten:

Rovviltforliket 2011:

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Vedtak/Vedtak/Sak/?p=50863>

Ulvesone 2016: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=65090>

Forskrift om forvaltning av rovvilt:

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2005-03-18-242>

Overvakingsprogram rovvilt: www.rovdata.no

Rovbasen: <http://rovbase.no/>

Raudlista, Artsdatabanken: <https://www.artsdatabanken.no/Rodliste>

Norsk institutt for naturforskning (NINA Rapport 1158), estimering av kongeørnbestand i Noreg 2010 – 2014:

<https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2371355/1158.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

Miljødirektoratet rovvilt: <http://tema.miljodirektoratet.no/no/Tema/Arter-og-naturtyper/Rovvilt/>

Fylkesmennene: <https://fylkesmannen.no/>

Skandobs: <https://www.skandobs.no/#> (Norsk institutt for naturforskning)

NIBIO: <https://nibio.no/tema/landskap/norsk-viltskadesenter>

Rovviltnemnda region 1 heimeside: <https://prosjekt.fylkesmannen.no/Rovviltnemnda-region-1/>